

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Öga mot öga

- Medling vid ungdomsbrott som en väg till insikt och försoning

Sarah Jansson & Magdalena Kuberska

2013

Examensarbete
Grundnivå (kandidatexamen)
15hp
Sociologi

Socionomprogrammet

Handledare: Dimitris Michailakis
Examinator: Stig Elofsson

Abstract

Titel: Eye to eye – Mediation in juvenile crimes as a path to understanding and reconciliation

Author: Sarah Jansson och Magdalena Kuberska

Keywords: Mediation, restorative justice, juvenile delinquency, offender, crime victim

The purpose of this paper was to investigate how a number of victims and offenders considered their participation in a mediation meeting, and how mediation has affected them. To fulfill the purpose we chose to use a phenomenological approach as well as a qualitative research in the form of seven semi-structured interviews in order to understand respondents' life-world. The results of our interviews to a great extent agree with the earlier research. The conclusion we could come up with was that the parties experienced mediation meeting as positive and that they felt that mediation was a good method. Their involvement appeared to affect them in different ways, where the opportunity for enlightenment, help to move forward and crime preventive effects of mediation were perceived as common consequences. Using our theoretical framework we could also see that roles, identity and power were aspects that were clearly exposed during the mediation meeting.

Sammanfattning

Titel: Öga mot öga – Medling vid ungdomsbrott som en väg till insikt och försoning

Författare: Sarah Jansson och Magdalena Kuberska

Nyckelord: Medling, reparativ rättvisa, ungdomsbrott, gärningsperson, brottsoffer

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur ett antal brottsoffer och gärningspersoner upplevde deltagandet i ett medlingsmöte, samt hur medlingen har påverkat dem. För att uppfylla syftet valde vi att använda en fenomenologisk ansats samt en kvalitativ forskningsmetod i form av sju halvstrukturerade intervjuer, i syfte att förstå respondenternas livsvärld. Resultaten av intervjuerna överensstämmer till stor del med den tidigare forskningen. De slutsatser vi kunde dra var att parterna upplevde medlingsmötet som positivt samt att de ansåg att medling var en bra metod. Parternas deltagande tycktes påverka dem på olika sätt, där möjlighet till insikt, hjälp att gå vidare samt medlingens brottspreventiva effekter uppfattades som vanligt förekommande konsekvenser. Genom vår teoretiska referensram kunde vi även se att roller, identitet och makt var aspekter som var tydligt framträdande under medlingsmötet.

Förord

Vi vill rikta ett stort *tack* till medlingsamordnaren Marina Sundström-Höglund på medlingsverksamheten "Handslaget" i Hudiksvall. *Tack* för ditt helhjärtade engagemang och för att du tog dig tid att söka och förmedla lämpliga intervjupersoner till vår uppsats. Du har varit väldigt värdefull för vårt arbete och vi är mycket tacksamma för din hjälp. Vi vill även rikta ett stort *tack* till alla intervjupersoner som ställt upp och medverkat vid våra intervjuer, utan Er hade denna uppsats inte varit möjlig att genomföra. Ett stort *tack* vill vi även ge vår handledare, Dimitris Michailakis som genom sitt tålamod, sin feedback och sina goda råd har hjälpt och stöttat oss genom uppsatsskrivandet ända fram till mål.

Tack!

Sarah Jansson & Magdalena Kuberska

2012-12-18

Innehållsförteckning

1. Inledning	8
1.1. Introduktion	8
1.2. Problemformulering.....	9
1.3. Syfte.....	9
1.4. Frågeställningar	9
1.5. Avgränsningar	9
1.6. Begreppsförklaringar	9
1.7. Uppsatsen disposition	10
2. Bakgrund	10
2.1. Brottsstatistik	10
2.2. Medling.....	10
2.3. Reparativ rättvisa	11
2.4. Konflikt.....	12
2.5. Lagtext	12
3. Tidigare forskning	13
3.1. Medlingsverksamheten	13
3.2. Gärningspersonens perspektiv	13
3.3. Brottsoffrets perspektiv	14
3.4. Tillfredsställelse.....	15
3.5. Brottslig karriär.....	15
3.6. Återfall i brott och brottsprevention	16
3.7. Roller och makt	16
4. Teori	17
4.1. Symbolisk interaktionism	17
4.2. Rollteori	18
4.3. Maktteori	19
5. Metod	19
5.1. Förförståelse	19
5.2. Forskningsdesign	19
5.3. Val av ansats	20
5.4. Val av metod.....	20

5.5. Urval	21
5.6. Tillvägagångssätt	21
5.7. Analysverktyg.....	23
5.8. Uppsatsens trovärdighet	24
5.8.1. Generaliserbarhet	24
5.8.2. Validitet.....	24
5.8.3. Reliabilitet.....	24
5.8.4 Triangulering.....	25
5.9. Etiska ställningstaganden	25
5.10. Litteratursökning	25
6. Resultat	26
6.1. Intervjupersonerna	26
6.2. Förväntningar.....	27
6.2.1. Tankar och känslor efter brottet	27
6.2.2. Förväntningar på mötet och motparten	28
6.3. Medlingsmötet	29
6.3.1 Mötet	29
6.3.2. Medlaren	29
6.3.3. Tankar och känslor under mötet.....	30
6.4. Konsekvenser.....	31
6.4.1. Självbild och synen på motparten efter medlingsmötet	31
6.4.2. Tankar och känslor efter mötet	31
6.4.3. Att gå vidare, bearbeta händelsen och läka.....	32
6.4.4. Brottsprevention.....	33
6.5. Identitet och roller	34
7. Analys	34
8. Diskussion	37
8.1. Svar på syfte och frågeställningar	37
8.2. Metoddiskussion.....	37
8.3. Resultatdiskussion	38
8.4. Förslag till vidare forskning	39
9. Slutord	40

10. Referenslista

Bilaga 1

Intervjuguide

Bilaga 2

Informationsbrev

1. Inledning

1.1. Introduktion

Utan någon anknytning i forskning eller med stöd i andra vetenskapliga underlag, upptäckte en polisman i Hudiksvall fördelarna vad gäller brottsprevention och försoning genom att sammanföra unga gärningspersoner med sina brottsoffer efter att ett brott begåtts. Syftet med detta möte var att ge gärningspersonen en chans att inse brottets konsekvenser och en möjlighet att framföra en personlig ursäkt till brottsoffret. Från offrets perspektiv var syftet med mötet att få en chans att bearbeta händelsen samt en möjlighet att få ett avslut på det inträffade. Polismannens upptäckt och arbete resulterade i att det var i Hudiksvall som det första svenska medlingsprojektet startade, år 1987 (Brottsförebyggande rådet [Brå] 2000:8 s.7ff).

Idén till denna uppsats uppkom när vi sökte efter inspiration på internet. Eftersom vi var intresserade av att skriva en uppsats om ungdomar, använde vi oss av den inriktningen när vi sökte efter inspirerande artiklar och arbeten. Detta medförde att vi hittade en intervjutext där grundaren till projektet ”Handslaget” i Hudiksvall presenterade medlingsprojektet, samt vad medling innebär. Då projektet startades i Hudiksvall, vilket är vår hemort, och lade grunden till fortsatt medlingsverksamhet över hela landet, väckte projektet vår nyfikenhet och vårt intresse att fördjupa oss i medling som en metod för brottsprevention.

Ungdomsbrottslighet är i dagsläget ett debatterat ämne och många ser ungdomsbrottslighet som ett tecken på framtida sociala problem (Socialstyrelsen s.15). Vi håller med socialstyrelsen (s.129) om att det är viktigt att samhället reagerar på ungdomsbrott i direkt anslutning till brottstillfället och markerar för de unga lagöverträdarna att samhället inte accepterar ett brottsligt beteende. Samhället, där ibland kommunerna, har det yttersta ansvaret att se till att ungdomar inte utvecklas ogynnsamt. De har även ansvar för att brottsoffret får det stöd och hjälp denne behöver (ibid. s.17ff). Detta resonemang lyfter även Nehlin, Lindström och Svanberg (1998 s.78ff) då de menar att samhället har en skyldighet att markera för unga lagöverträdare att brottsliga handlingar inte är accepterade. De menar att medling som metod har för avsikt att återanpassa gärningspersonen till samhället och att metoden fördömer den brottsliga handlingen men inte gärningspersonen som individ, vilket är vanligt inom det traditionella rättssystemet. Dagens traditionella rättssystem har som målsättning att straffa individen, vilket forskningen visar inte är en tillräcklig insats för att förhindra återfall i brott. Vi instämmer även i Howard Zehrs (2002 s.3) argumentation om att det traditionella rättssystemet är bristfälligt då det inte till fullo uppfyller brottsoffrets och gärningspersonens behov, detta då parternas egna upplevelser av händelsen förbises. Detta försvårar läkningsprocessen och förhindrar att konflikten mellan parterna löses på ett tillfredsställande sätt. Medlingen ger även parterna chansen att ändra de stereotypa föreställningar de har om varandra, en möjlighet som andra åtgärder saknar (Brå 1999:12 s.10).

Mot bakgrund av detta kan vi se att medling är en metod som beaktar alla inblandade aktörer. Att använda medling som en konfliktlösningsmetod samt som en brottspreventiv insats bör inte enbart gynna gärningspersonen och brottsoffret, utan även samhället. Om medlingsmötet resulterar i att gärningspersonens brottsliga bana bryts, innebär det att samhället inte kommer vara tvunget att bistå med framtida resurser och insatser som annars hade varit ofrånkomliga. Medling ger individen en andra chans, vilket alla människor bör ha rätt till utifrån en humanistisk människosyn.

1.2. Problemformulering

Socialt arbete handlar om att lösa olika sociala problem genom att behandla människor och tillhandahålla hjälp och stöd. Ungdomsbrott kan onekligen ses som ett socialt problem. Ett brott har konsekvenser för både offer, gärningsperson och samhälle. Medling har av några som arbetar med brottsprevention setts som en alternativ metod för konfliktlösning och antagandet bakom metoden är att medlingsmötet kan erbjuda möjlighet till insikt och förlåtande, för både brottsoffret och gärningspersonen.

Medling är en relativt ny metod i brottspreventivt arbete. Den existerande forskningen om medlingens effekter och inverkan på parterna är begränsad. Dessutom råder det brist på kunskaper om parternas egna upplevelser av medlingen (Brå 2005:14 s.15) Därför anser vi att en uppsats som behandlar detta ämne är välbehövlig och relevant för socialt arbete.

1.3. Syfte

Mot bakgrund av ovanstående har vi valt att fördjupa oss inom området medling vid ungdomsbrott, med förhoppning om att öka kunskapen om medling. Syftet är att undersöka hur ett antal brottsoffer och gärningspersoner upplever deltagandet i ett medlingsmöte, samt hur de upplever att medlingen har påverkat dem.

1.4. Frågeställningar

- Hur upplevde gärningspersonen och brottsoffret medlingsmötet?
- Vilka konsekvenser anser gärningspersonen respektive brottsoffret att medlingsmötet har haft på dem?

1.5. Avgränsningar

Vi har valt att skriva vår uppsats om medling vid ungdomsbrott, vilket innebär att vi har valt att endast koncentrera oss på medling där gärningspersonerna är under 21 år. Vi kommer inte kontakta föräldrar eller andra familjemedlemmar under arbetet med uppsatsen, då syftet med uppsatsen är att fånga parternas egna upplevelser av medlingsmötet. Då vi inte heller är intresserade av att ta del av information som rör parternas uppväxt, bakgrund eller sociala situation har vi valt att helt utesluta sådana frågor under intervjuerna. För att tydligt avgränsa uppsatsen har vi även valt att utesluta medlarens perspektiv och dennes roll under medlingsmötet. För att uppfylla syftet med uppsatsen på ett tillfredsställande sätt har vi valt att bortse från brottets omfattning och utformning under intervjuerna, vilket vi tror bidrar till att gärningspersonerna inte känner sig utpekade. Vi har på ett medvetet och tydligt sätt poängterat att det endast är upplevelserna av medlingsmötet som vi vill komma åt, med anledning av att inte avskräcka parterna att delta i intervjun.

1.6. Begreppsförklaringar

Med *gärningsman* avses den person som har utfört eller medverkat i en brottslig handling (Nationalencyklopedin [NE]) I uppsatsen använder vi oss av begreppet *gärningsperson* som benämning på en av parterna i medlingsprocessen.

Med *brottsoffer* avses den person som har blivit utsatt för en brottslig handling (NE) I uppsatsen innefattar begreppet *brottsoffer* en part i medlingsprocessen som kan vara både en privatperson eller en representant för ett företag.

Med *medling* avses det möte och en interaktion som sker i syfte att lösa en tvist (NE). När begreppet *medling* förekommer i uppsatsen syftar vi endast till den medling som sker vid ungdomsbrott, där gärningspersonerna är under 21 år.

Med *medlare* avses den person som medlar mellan parterna för att nå ett avgörande av en tvist (NE).

1.7. Uppsatsen disposition

Uppsatsens första kapitel är en inledning, där en introduktionsdel presenterar det valda ämnet, kapitlet fortsätter sedan med problemformulering, syfte och frågeställningar. Studiens avgränsningar lyfts fram och relevanta begrepp förklaras i kapitlets sista del. Det andra kapitlet är en bakgrundsdel som syftar till att väcka läsarens intresse om ämnet samt hjälpa läsaren att se medling i en större kontext. I det tredje kapitlet lyfts för uppsatsen relevant tidigare forskning och denna presenteras under sju övergripande teman. Det fjärde kapitlet behandlar de teoretiska utgångspunkterna symbolisk interaktionism, rollteori samt maktteori. I det femte kapitlet presenteras den valda metoden och forskningsdesignen samt de analysverktyg som använts och det tillvägagångssätt vi haft under arbetet med uppsatsen. I detta kapitel diskuteras även uppsatsens trovärdighet samt de etiska aspekter vi beaktat. Kapitel sex innehåller en presentation av vårt empiriska material. I kapitel sju analyserar vi våra resultat med hjälp av de tidigare nämnda teoretiska perspektiven för att sedan i kapitel åtta diskutera fynden och vårt tillvägagångssätt samt dra slutsatser och koppla dem till den tidigare forskningen. Även förslag till fortsatt forskning presenteras i detta kapitel. Det sista kapitlet innehåller våra slutord.

2. Bakgrund

2.1. Brottstatistik

I den statistik som Brottförebyggande rådet redovisar framgår att 20 procent av landets ungdomar någon gång har stulit någonting, har begått någon stöldrelaterad handling eller har köpt en stulen vara under år 2011. Det framgår även att det är ett mindre antal ungdomar som representerar en större del av brottstatistiken, där snatteri är det brott som oftast förekommer. Dessa ungdomar, som begår flera brottsliga handlingar, tenderar att visa upp ett utmärkande problematiskt beteende hemma och i skolan. De omger sig ofta av ungdomar som befinner sig i samma situation, där brottsliga handlingar är tillåtna enligt gruppens egna normer och värderingar. Grova stöld- och våldsbrott begås oftare av pojkar än av flickor. Skadegörelse och misshandel samt andra typer av personbrott är andra vanligt förekommande ungdomsbrott. Undersökningar visar att de individer som har dömts för dessa brott under tonåren befinner sig i riskzonen för att utveckla en brottslig karriär och för att hamna i fortsatt brottslighet. År 2009 var 31 800 personer i åldrarna 15-20 år misstänkta för något brott. Samma år fanns 29 700 lagföringsbeslut på ungdomarna i samma ålderskategori och 38 procent av dessa ungdomar dömdes för olika stöldrelaterade brott (<http://www.bra.se/bra/brott--statistik/ungdomsbrottslighet.html>). Enligt socialstyrelsen kan en tydligt topp i brottsaktivitet ses när ungdomarna är i 15-17 års ålder (Socialstyrelsen s.15)

2.2. Medling

Medling är en metod som baseras på filosofin om *reparativ rättvisa*, vilket vi återkommer till mer utförligt längre fram i uppsatsen. Medling handlar om att sammanföra unga gärningspersoner med deras brottsoffer. Enligt Nehlin, Lindström och Svanberg (1998 s.9ff) är det avgörande att samhället inte enbart fokuserar på det utförda brottet. Fokus bör även ligga på parternas upplevelser av och reaktioner på händelsen. Inom ramarna för den traditionella rättsprocessen är detta inte alltid genomförbart och medlingsmötet kan då vara ett forum för denna fokusering. Medlingen syftar till att minska spänningarna som uppstår under brottet och fokuserar på att skapa en positiv uppgörelse mellan parterna. Mötet sker på en

arena där de involverade parterna får chansen att lösa konflikten utan inblandning av utomstående individer. Förhoppningen och målsättningen är att återfall i brott ska minska och att medlingssamtalen ska fungera brottsförebyggande.

Medling används för att på ett respektfullt sätt tillrättavisa unga gärningspersoner. Syftet är att gärningspersonen ska inse brottets konsekvenser och få en djupare förståelse för offrets situation. Gärningspersonen ska även få insikt i vad denne har gjort och vilka konsekvenser brottet har fått. Brottsoffret får möjlighet att reflektera över hur brottet har påverkat denne samt hjälp att gå vidare och bearbeta händelsen. Målet är att medlingsverksamheten ska baseras på eftertanke och kunskap, samtidigt som fokus ligger på både offrets och gärningspersonens behov. Medling vid ungdomsbrott lämpar sig inte för alla typer av brott, detta då det måste finnas en målsägande för att medling ska kunna tillämpas. Brottet måste vara polisanmält och gärningspersonen måste ha erkänt brottet. De vanligaste brotten som medlingen behandlar är snatteri, skadegörelse, stöld, misshandel och rån. Medling vid ungdomsbrott förekommer i många länder, dock mest i USA, Kanada och Europa (Nehlin, Lindström & Svanberg 1998 s.9ff).

I Sverige är medling vid ungdomsbrott lagstadgat, vilket vi förklarar utförligare längre fram i arbetet. Det första svenska medlingsprojektet startade på 1980-talet i Hudiksvall under namnet "Handslaget" och bedrivs än idag under samma namn. Marina Sundström Höglund arbetar som medlingssamordnare i Hudiksvall och berättar att verksamheten håller ungefär 150 medlingsmöten per år. Medlingen är frivilligt och erbjuds unga gärningspersoner mellan 12 och 21 år, där majoriteten av parterna väljer att delta i medling. Ärendet kommer till medlingssamordnaren från polisen, socialtjänsten eller frivården. Det första steget i processen är att medlaren tar kontakt med gärningspersonen för att ta reda på om gärningspersonen är mogen för och har rätt attityd till ett medlingssamtal. Denna process upprepas sedan då medlaren tar kontakt med brottsoffret i samma syfte. Om båda parter är mogna för samt villiga att träffas bokas ett förmöte med respektive part in Där berättar medlingssamordnaren om syftet med medlingsmötet samtidigt som hon får möjlighet att uppmärksamma om parterna har rätt inställning till mötet samt om de klarar av att kommunicera på en bra nivå. Medlingsmötet sker sedan på en neutral plats och varar ca 1 timme. Mötet kan behandla olika typer av brott och parterna består av både privatpersoner och företag eller myndigheter. Medlaren har en viktig roll under mötet och skall representera en trygg punkt. Det är medlaren som leder och strukturerar mötet, samt ser till att båda parter kommer till tals. Under mötet får parterna berätta fritt om brottet, hur det har påverkat dem och ställa frågor till varandra. Gärningspersonen får även chans att be om förlåtelse. Eventuellt skadestånd eller andra gottgörelser kan också diskuteras. Ett deltagande i ett medlingsmöte kan innebära att ett yttrande skickas till åklagaren, vilket i vissa fall kan medföra strafflinndring för gärningspersonen. Marina Sundström Höglund menar att hon oftast kan iaktta en förändring under mötet, där hon kan se att "något händer" med deltagarna och att det som sker oftast känns äkta. Hon beskriver hur gärningspersonen ofta känner skam, vilket hon menar är en bra och sund känsla då hon i det ögonblicket vet att personen känner verklig ånger över brottet. Parterna uttrycker ofta att det känns "bra i magen" efter medlingsmötet, vilket Marina Sundström Höglund ser som ett tecken på att mötet varit lyckat (M. Sundström Höglund, personlig kommunikation 2012-10-18).

2.3. Reparativ rättvisa

Den traditionella synen på rättvisa, som är av den retributiva typen, har enligt Howard Zehr (2002 s.2ff) sina svagheter. Den löser inte själva konflikten mellan offret och gärningspersonen och hjälper inte parterna att försonas. Där kommer den reparativa rättvisan in som ett komplement till det traditionella rättssystemet, bl.a. när det gäller ungdomsbrott.

Reparativ rättvisa eller ”restorative justice” som är den engelska benämningen erbjuder ett alternativt sätt att tänka kring brott. Det är en process som handlar om att ta tillvara offrets, gärningspersonens och samhällets intressen för att genom dialog ställa saker tillrätta. Enligt det traditionella tänkandet begås ett brott mot staten, vilket innebär att det är staten som ska bestraffa gärningspersonen. Sett utifrån reparativ rättvisa begås ett brott mot en individ och brottet har konsekvenser för denne. Till skillnad från det traditionella rättssystemet ser den reparativa rättvisan till offrets behov genom att ge offret en möjlighet att få information om brottet, berätta om sina upplevelser, ställa frågor, återfå kontroll (empowerment) samt att få upprättelse. Gärningspersonen ska stötts men samtidigt få ta ansvar över sina handlingar, vilket i det traditionella systemet sker genom olika former av straff. Reparativ rättvisa handlar istället om att förstå konsekvenserna av brottet och känna empati. Gärningspersonen ska inta offrets perspektiv och försöka ställa tillrätta den skada denne orsakat.

Det som ligger bakom reparativ rättvisa är visionen om att alla individer ingår i ett större sammanhang och bör leva sida vid sida i fred med varandra. Vi är alla olika och alla relationer ska bygga på respekt. Därför kan ett brott ses som en brist i systemet, som en reva som innebär en kränkning av en individ och sociala relationer, och medför en skyldighet att ställa saker till rätta (faktiskt eller symboliskt). Reparativ rättvisa kan alltså sägas stå på 3 pelare- fokus på vilken skada brottet orsakat och vilka behov som måste ses över, vilka skyldigheter brottet för med sig för förövaren och samhället samt att det krävs engagemang från alla berörda parter i processen för att nå en lösning (Zehr 2002 s.2ff).

2.4. Konflikt

Medling är en konfliktlösningsmetod, vilket innebär att en förklaring av begreppet konflikt är nödvändig. Enligt Norman och Öhman (2011 s.29ff) existerar naturliga spänningar mellan människor i ett socialt samspel, där olika kulturer har skilda sätt att hantera och lösa dessa på. Begreppet konflikt har en negativ innebörd hos de flesta, då många associerar begreppet med obehag och trauma. Konflikter ses sällan som en möjlighet till förändring och utveckling. Individer hanterar olika konflikter dagligen, då de uppkommer i alla mänskliga relationer. En konflikt kan skapas genom att en individ börjar integrera med samhället eller sin sociala omgivning på ett oacceptabelt sätt, med anledning av att individen inte mår bra eller upplever svårigheter i sin livssituation. En konflikt består till största del av känslor och endast en liten del av konflikten består av ett sakinnehåll. I situationer där en part anses ha rätt finns antagandet att den andre parten automatiskt har fel, vilket författarna menar leder till att en konflikt uppstår. Om situationer inte utvecklades till mer än meningsmotsättningar skulle inte ett konfliktfyllt förhållande uppstå. En konflikt bör inte alltid ses som någonting negativt, utan som en möjlighet för individen att uttrycka sitt missnöje eller sin frustration och önskan om en förändring.

2.5. Lagtext

1998 tillsatte regeringen en utredning i syfte att analysera medlingens roll i rättsprocessen för unga lagöverträdare. Enligt utredningen (SOU 2000:105 s.9ff) är medling vid ungdomsbrott en värdefull metod som ger offret och gärningspersonen värdefulla fördelar. I utredningen framgår att medling är en metod som bör användas i större utsträckning i den ordinarie rättsprocessen. Av rättvisa och rättsäkerhetsskäl, samt för att stärka medlingens legitimitet, menade utredarna att det fanns anledning att tydligare reglera och enhetliggöra medlingsverksamheten. De menade att medlingsverksamhet bör göras obligatorisk för kommunerna och att bestämmelserna för hur medlingsverksamheten ska utformas bör sammanställas under en ramlag. Detta ledde till att medling lagstodgades år 2002. Medling regleras i Lag (2002:445) om medling med anledning av brott. Lagen är som tidigare betonats en ramlagstiftning, vilket innebär att det inte finns detaljerade föreskrifter om hur

medlingsverksamheten ska vara utformad och uppbyggd. Mot bakgrund av att metoden är under utveckling, samtidigt som kommunerna skiftar i storlek, är det viktigt att beakta att alla kommuner har olika behov och förutsättningar. Medling återfinns även i kapitel 5 §1c i Socialtjänstlagen (2001:453) där det framgår att kommunen ska erbjuda medling till ungdomar under 21 år som har begått ett brott.

3. Tidigare forskning

3.1. Medlingsverksamheten

Medlingsverksamheten tar sig uttryck på olika sätt i olika länder, där skillnader i uppbyggnad och utformning existerar. Skillnader i medlingens ställning och vikt för landet skiljer sig även åt. I vissa länder kan rättssystemet belägga medling som påföljd vid en rättegång och det är möjligt att medlingen ersätter en vanlig rättegång, vilket kan påverka upplevelsen av medlingens frivillighet. I Sverige är medlingsverksamheten dock fristående från det ordinarie rättssystemet, vilket medför att parterna oftare upplever deltagandet som frivilligt (Brå 1999:12 s.11). I Sverige är den lag som reglerar medling en ramlagstiftning, vilket innebär att det saknas bestämmelser över hur medlingsverksamheten ska vara uppbyggd och organiserad. Det saknas även anvisningar om vilka myndigheter medlingsverksamheten ska samarbeta med. Det har visat sig att den svenska medlingsverksamheten har haft problem med att få gärningspersoner och brottsoffer att ställa upp på medlingssamtal, samtidigt som socialtjänsten och polisen inte tycks informera ungdomar om medlingens existens i tillräckligt stor utsträckning (Sehlin 2009 s.19, Brå 20005:14.s.37). På vissa orter i landet har medlingsverksamheten saknat pengar och personal, dock är detta inget problem som har visat sig i Hudiksvall, där verksamheten idag är väl utvecklad med en tillfredsställande tillströmning av medlingsfall. Enligt Sehlin (2009 s.19f) kan medlingsmötet medföra en negativ skillnad i påföljd för olika gärningspersoner som begått samma typ av brott, där vissa brottsoffer kan kräva ekonomisk kompensation medan andra är nöjda med att få en ursäkt.

När det gäller medling i ett internationellt perspektiv presenterar Hughes och Schneider (1989 s.217ff) i sin artikel resultatet av en enkätundersökning som utförts med 240 organisationer i USA. Syftet med studien var att undersöka vad som händer med medlingsverksamheten i landet, hur effektiv medling är, varför medling inte används på vissa håll samt hur medlingsprogram skiljer sig åt i olika delar av landet. Resultaten visar att representanterna från olika fält inom socialt arbete ansåg att det främsta målet med medling är att hålla gärningspersonen ansvarig för vad som hänt, följt av möjligheterna till upprättelse, till att göra offret "helt" igen, möjlighet till försoning, till att rehabilitera gärningspersonen samt möjligheten till att erbjuda ett alternativ till institutionalisering. Även finansiell upprättelse ansågs vara ett viktigt mål. Respondenterna ansåg att medling är en effektiv metod som för med sig tillfredställelse för både offret och gärningspersonen och en metod som tillgodoser båda parternas intressen och behov. Respondenterna ansåg även att medlaren hade en betydande roll under medlingssamtalet. Dessa resultat kan dock ses innehålla en vis bias då formuläret besvarades av personer som förespråkar medling som metod.

3.2. Gärningspersonens perspektiv

I en tysk undersökning uppgav gärningspersonerna att de deltog i medling för att de kände ånger och ville be brottsoffret om förlåtelse, samt att de ville ta ansvar för sitt handlande och försöka ge brottsoffret en förklaring till varför brottet inträffat. Gärningspersonerna hade även en önskan om att den uppstådda konflikten mellan parterna skulle försvinna. Dessa motiv till deltagande i medling påträffas även i undersökningar från andra länder. I de undersökningar

där resultatet visar att gärningspersonen är nöjd med medlingsmötet, framgår att gärningspersonen uppskattade mötet samtidigt som denne kände ett obehag inför brottsoffret. Detta dilemma speglar medlingens svårigheter för gärningspersonen, där gärningspersonen förväntas be om förlåtelse och samtidigt vara tvungen att hantera den emotionellt laddade situationen. Flertalet gärningspersoner som deltagit i medling anser att de har fått insikt i vilka konsekvenser brottet har haft för brottsoffret och de flesta har fått en mer allvarlig syn på sitt handlande (Brå 1999:12 s.11ff).

Brottsförebyggande rådet lyfter fram olikheter i forskningsresultaten beroende på om brottsoffret är en privatperson eller en representant för ett företag. När medlingen handlar om ett brottsoffer som personligen blivit utsatt för ett brott ställer mötet högre krav på medlaren samtidigt som mötet är mer laddat. De flesta gärningspersoner som medlar med en privatperson uppfattar inte att deras deltagande bör ses som ett straff och de känner oftast att deras deltagande i medlingsprocessen är frivilligt. Skuld känslor gentemot brottsoffret uppges vara den vanligaste anledningen till att gärningspersonerna väljer att delta i ett medlingsmöte där brottsoffret är en privatperson. Innan mötet känner gärningspersonerna ofta en stark nervositet inför konfrontationen, denna känsla tycks dock avta när mötet kommer igång. Nervositeten utvecklas i de flesta fall till en situation som präglas av personliga utbyten av erfarenheter och upplevelser. För att underlätta för parterna behandlar medlingsmötet även frågor kring hur gärningspersonen och brottsoffret bör förhålla sig till varandra i framtiden (Brå 1999:12 s.7ff).

När brottsoffret representeras av en person från ett företag visar undersökningar att ett större antal gärningspersoner känner sig osäkra på huruvida medlingsmötet är helt frivilligt eller inte och ett större antal gärningspersoner upplever att mötet känns som ett straff i dessa situationer. Anledningen till att gärningspersonerna väljer att delta i medling där brottet har begåtts mot en affärsverksamhet, uppges vara att gärningspersonerna känner skuld inför själva brottet. Här saknas ofta skuld känslor mot individerna som är kopplade till affärsverksamheten, vilket tycks bero på att gärningspersonerna inte är medvetna om de individuella konsekvenserna som uppstår när en affärsverksamhet utsätts för ett brott. Ett vanligt förekommande avslut på medlingsmötet är att det sker en uppgörelse om hur gärningspersonen kan gottgöra affärsverksamheten, vilket kan ske genom arbete eller avgifter (Brå 1999:12 s.7).

3.3. Brottsoffrets perspektiv

Den forskning som tar sin utgångspunkt i brottsoffrets perspektiv visar entydiga resultat på att medling tycks ha positiva effekter på brottsoffer, detta då medlingsmötet hjälper dem att bearbeta händelsen och dess konsekvenser (Wallin 2008 s.15). Mötet tycks även leda till att brottsoffren känner mindre rädsla för gärningspersonen och en mindre känsla av hämndbenägenhet (Umbreit 1994 s.442).

De brottsoffer som blivit utsatta för personligt riktade brott, där brotten varit av allvarlig karaktär, känner ofta att de vill delta i medlingsmötet för sin egen skull. När brotten uppfattas som milda vill de i stället delta i medling för gärningspersonens skull. Anledningen till detta tycks vara brottsoffrets behov av att bearbeta händelsen vid mer allvarliga brott, detta för att få ett känslomässigt avslut på händelsen. Privatpersonerna som deltar i medling känner ofta att de får utrymme att framföra sina åsikter, att de får vara delaktiga i medlingssamtalet och har över lag en positiv inställning till medlaren. De tycker oftast inte att det är traumatiskt eller påfrestande att möta gärningspersonen, detta då de upplever ett övertag och en säkerhet under medlingssamtalet. Många privatpersoner beskriver att en lättnad infinner sig efter mötet, detta då de har fått möjlighet att reda ut händelsen och oftast har fått en ursäkt. Dock

förekommer uppfattningar om att medling är en tidskrävande process vilket bidrar till att en del av brottsoffren upplever att tidsbristen hindrar dem från att delta i medlingsprocessen. Majoriteten av privatpersonerna upplever att de inte är rädda för att utsättas för brott igen efter medlingen och representanterna från företagen känner ingen otrygghet på arbetsplatsen efter medlingsmötet. Genom medlingen kan brottsoffren ofta återta den självkontroll som de ibland upplever att de förlorar vid brottet (Brå 2000:2 s.4f).

De brottsoffer som representerar ett företag upplever ofta att medlaren är professionell och seriös under mötet. Anledningen till deras deltagande tycks vara att de vill hjälpa till att förhindra att gärningspersonen återfaller i brott. Samtidigt tycks det finnas en oro för hur företaget har påverkats ekonomiskt av brottet. Andra anledningar till deras deltagande är att de vill få ett ansikte på gärningspersonen, att de vill reda ut situationen och att de vill få en möjlighet att gå vidare. Representanterna från företagen upplever att medling är en konstruktiv metod för att tillrättavisa ungdomar och att medlingsmötet är ett tillfälle för dem att delta i samhällets arbete för att förebygga brott. Företagen vill stå för de normer och värderingar som råder i samhället och visa dessa för gärningspersonen genom sitt deltagande. Att bli kompenserad för brottet uppges inte vara en av de viktigaste orsakerna till deltagandet (Brå 2000:2 s.4f).

3.4. Tillfredsställelse

Ett antal kvantitativa studier visar att de allra flesta gärningspersoner upplever medlaren som opartisk och rättvis under medlingsmötet (Brå 1999:12 s.7). Flertalet ungdomar upplever att medlingsmötet är bra organiserat, att de blir respektfullt behandlade samt att båda parter får tid till att ge sin version av händelsen (ibid. s.16). Enligt Umbreit (1994 s.436ff) är medling en konfliktlösningsmetod som är gynnsam för båda parter. Han ser medling som ett växande fält inom socialt arbete och beskriver i sin rapport en generell tillfredsställelse hos både offren och gärningspersonerna som deltagit i medling. Studien visar även att mötet resulterat i någon form av gottgörelse eller kompensation som parterna varit nöjda med samt att medlingen bidrar till att dessa åtaganden fullföljs. Både offren och gärningspersonerna uppgav att medlingen bidragit till en känsla av rättvisa. Detta styrks även av Latimer, Dowden och Muise (2005 s.127ff) som har kartlagt hur effektiv medling är som metod med fokus på parternas tillfredsställelse, upplevd upprättelse samt brottsåterfall. Översikten visar att de personer som deltagit i medling var mer nöjda och tillfredsställda än de som deltagit i andra program. Båda parter var nöjda med hur medlingen bidragit till upprättelse, faktisk eller symbolisk, samt att medling som metod reducerar återfall i brott. Denna studie bör dock anses innehålla en viss bias baserat på att deltagandet i medling är frivilligt, vilket innebär att de personer som är motiverade och positivt inställda till metoden är de som ingår i studien.

3.5. Brottslig karriär

I perioder under uppväxten befinner sig ungdomarna i en livssituation som innebär att de försöker finna sin identitet och sin plats i samhället. Chansen för att ungdomarna ska reagera på och påverkas av vad föräldrar, familjemedlemmar och andra människor i samhället förmedlar är störst under dessa perioder. Medling kan därför vara en effektiv metod när ungdomarna befinner sig i en livssituation där de är mottagliga för påverkan utifrån (Sehlin 2009 s.12ff).

Ett antal omständigheter som har visat sig vara riskfaktorer för att barnet ska utveckla ett kriminellt beteende är om barnet visar på hyperaktivitet, asocialt beteende, misslyckande i skolan, ett beteende som innefattar stora risktaganden, mobbning och aggression. I de familjer där ungdomarna inte har utvecklat starka eller positiva band till sina föräldrar är risken stor för att ungdomarna kommer sakna känslan för moral som oftast hindrar barn från att begå

brottsliga handlingar. Dessa ungdomar känner oftast inte de skuld känslor och den skam som i normala fall uppträder hos dem. Då alla individer föds med unika genetiska arvsanlag, som påverkar individens sätt att känna, tänka och uppfatta saker, innebär det att ärftliga faktorer kan vara avgörande i vissa fall där ungdomen visar på ett allvarligt problembeteende (Sehlin 2009 s.14ff).

3.6. Återfall i brott och brottsprevention

De ungdomar som löper störst risk att återfalla i brott är de som tidigare har blivit dömda med ett medellångt fängelsestraff som påföljd. I Sverige består denna grupp av ca 250 personer/år, där siffran för återfall i brott inom tre år uppgår till 85 % (Sehlin 2009 s.17). Det råder brist i enhetlighet när det gäller återfall i brott i de studier som finns att tillgå inom området, dock tyder flera forskningsrapporter på att medling minskar återfall i brott, där bl.a. Nugent, Williams och Umbreit (2004 s.408ff) hänvisar till Lipsey och Wilson, som menar att unga gärningspersoner som deltagit i medling löper 30 procent mindre risk att återfalla i brott i jämförelse med de som inte deltar. Det finns dock en svårighet i att bevisa att det är just medlingen som har förhindrat ett återfall, detta då det kan vara flera olika faktorer som påverkar beslutet att inte utföra fler brottsliga handlingar. En uppfattning är att medling anses som positivt i brottsförebyggande syfte så länge medlingen inte påvisar en ökning av återfall (Brå 1999:12 s.10). Det som går att säga är att medling tycks fungera brottsförebyggande vid vissa brott, för vissa gärningspersoner under vissa omständigheter (Wallin 2008 s.15) och medling har visat bäst effekt som ett komplement till den ordinarie rättsprocessen. Medlingens effekter tycks även bero på vilka typer av gärningspersoner som deltar, där skillnader visar sig beroende på personens ålder, kön, bakgrund, personliga och sociala egenskaper och brottstyp. Två andra aspekter som spelar in är de kulturella och sociala omständigheterna. Effekterna påverkas i stor grad av interaktionen mellan dessa olika variabler (Sehlin 2009 s.35ff). Enligt Umbreit (1994 s.442ff) visar gärningspersoner som deltagit i medling mindre benägenhet för att begå fler brott och om de fortsätter att begå brottsliga handlingar efter medlingen tycks brotten vara mindre allvarliga än innan. Han menar dock att det är naivt att tro att den enda faktorn till detta skulle vara deltagandet i medling då problematiken oftast är mer komplex än så. Det finns kritiker som menar att ingen åtgärd inom rättsväsendet kan ha en avgörande betydelse för brottsprevention på egen hand, vilket även Sehlin (2009 s.37f) anser är ett riktigt antagande.

Beträffande medlingsverksamheten i Hudiksvall har den utvärderats och resultaten visar att de ungdomar som deltagit i medling återföll i brott i mindre utsträckning än de ungdomar som inte deltagit. Det finns dock kritik mot denna utvärdering då den anses vara för svagt underbyggd mot bakgrund av att undersökningen var begränsad i omfång samtidigt som slutsatser drogs utifrån icke jämförbara grupper (Sehlin 2009 s.33). Det finns, enligt experterna, fortfarande ett stort behov av svenska och internationella studier om medling, detta för att effektiviteten och kunskapen om medlingens brottsförebyggande effekter ska bli framträdande. Några slutsatser som går att dra utifrån den existerande forskningen är att medling inte ökar återfallen i brott, samt att medling är minst lika effektiv som andra påföljder som t.ex. övervakning och skyddstillsyn. Det kan vara svårt att använda sig av utländska resultat på svenska förhållandet, detta då medlingsverksamheten i Sverige inte alltid överensstämmer med de metoder som används i andra länder (ibid. s.38ff).

3.7. Roller och makt

Gerkin (2009 s.226ff) har gjort en studie baserad på öppna observationer av 14 medlingsmöten där han som ensam forskare observerat medlingsprocessen och dess resultat. Resultatet av observationerna visar skillnader i vilka roller parterna har och hur pass aktiva de är under mötet. Han upptäckte att offer tenderar att läxa upp förövaren och visa sitt missnöje

över dennes beteende och agerande samt handlingarnas konsekvenser. Han såg även att offer fick fler möjligheter att identifiera sina behov och få dessa beaktade än vad gärningspersonen fick chansen till under mötet. Han menar att detta tyder på en maktobalans i relationen och att offrets roll har högre status under mötet. Gärningspersonerna tenderade att inte vara speciellt delaktiga under medlingsprocessen och deltog ofta genom att enbart besvara de frågor som medlaren ställde. Gärningspersonerna uttryckte inte sina behov utifrån sitt eget perspektiv och deras uppgift under mötet tycktes vara att acceptera och ta ansvar över sitt handlande och uppfylla offrets behov och önskemål, vilket försvårar gärningspersonens möjlighet att läka.

Gerkin (2009 s.226ff) kunde observera att offret tilldelades mycket makt under uppgörelsefasen och tenderade att dra fördelar av sin position genom att kräva gottgörelse som vägde tyngre än vad brottet egentligen skulle kräva. Gottgörelsen tenderade att bli mycket större än den skada den skulle reparera. Han upptäckte även att båda parter var oförberedda inför mötet och inte var medvetna om medlingens mål och syften. Parterna visade även stor skepsis inför sitt deltagande. Båda parter såg medlaren som en auktoritet och som en person som likt en domare kan besluta om utgång och ge domar. Båda parter tycktes se medling som ett sätt att administrera rättvisa men tycktes inte veta vad reparativ rättvisa egentligen innebar och vad dess vision var. Parterna sågs i många fall även bli överrumplade och övermannade av själva medlingsprocessen. Författaren menar även att bristen på engagemang och deltagande under mötet gör det svårt att nå de mål som medling och reparativ rättvisa vill uppnå, vilka är: empowerment, reparerande av skadan, uppfylla behov och återintegrera parterna. Kritiken som framkommer är att medling cementerar de stereotypa rollerna *offer* och *förövare*. Dessa roller skapar falska identiteter som i sin tur skapar vissa förväntningar och normer. Då den reparativa diskursen har fokus på smärta, skada, förvirring, ånger och vedergällning ges inte parterna någon möjlighet till självgranskning och till att sätta egna ord på händelsen för att främja läkningsprocessen.

4. Teori

Det analysverktyg som har använts vid tolkning och analys av det insamlade materialet är en socialpsykologisk teoribildning. Mot bakgrund av att ett medlingsmöte är en form av mänsklig interaktion valde vi att fokusera på interaktionsteorier. Särskild vikt har lagts på begreppen roller och makt, detta då dessa aspekter var tydligt framträdande vid sammanställningen av materialet. I det som följer kommer vi att sammanfatta våra teoretiska verktyg.

4.1. Symbolisk interaktionism

Trost (2010 s.18) menar att symbolisk interaktionism fokuserar på individen och dennes beteende och interaktion med andra. Enligt teorin är människan delaktig i en aktiv process där hon kontinuerligt förändras. Särskilt framhävande är att människan inte är någonting i sig, utan agerar beroende på situation. Svensson (1992 s.103ff) menar att interagera innebär att handla och att vara föremål för andras handlingar. Interaktionen mellan en människa och dennes sociala omgivning är alltså i fokus inom teoribildningen. Centralt för mänsklig interaktion är strävan om att uppnå gemensamma mål, men även självförverkligande och perspektivbytesförmåga, som innebär att människan kan förstå andra genom att ta deras roll och se saker och sig själv ur andras perspektiv.

Enligt Cooley (1981 s.8) handlar symbolisk interaktionism om att en människa inte föds med en färdig identitet utan utvecklar sin identitet och sitt jag i samspel och i interaktion med andra. Enligt Svensson (1992 s.65ff) skapar vi vår självbild genom att spegla oss i andras uppfattningar och kategoriseringar av oss som individer. Vilka vi blir beror på vilka

interaktionsprocesser vi går igenom under livet. I samspel med varandra utvecklar människan föreställningar och skapar mening. Hur en individ tolkar en situation avgör hur denne kommer reagera och agera under interaktionen och mötet med andra. Cooley (1981 s.8ff) anser att för att människorna ska förstå varandra är de tvungna att tolka verkligheten på samma sätt, vilket sker genom kommunikation med hjälp av språk, gester och symboler. Individ och samhälle är två komponenter som ingår i en större helhet och som inte kan existera utan varandra. I samhället finns olika primärgrupper som formar individen och dennes identitet genom olika normer, värden och ideal t.ex. kärlek, sympati och rättvisa. Det existerar även sekundärgrupper som individen sluter sig till för att uppfylla vissa mål och för att tillfredsställa speciella behov och intressen. Svensson (1992 s.67ff) menar att människorna tenderar att ha olika föreställningar om varandra och om den mänskliga interaktionen och människans medvetande är förknippat med de intryck som olika sociala grupper och samhället i helhet ger.

Goffman (2009 s.25ff) liknar mänsklig interaktion vid en slags teater där individen visar upp ett framträdande när den interagerar med andra. Människan spelar en roll inför en publik och sätter upp olika fasader som en slags etikett, där etiketten särskiljer en roll från en annan. En viss roll innebär att individen under sitt framträdande utvecklar olika manér eller förhållningssätt. Rollerna har ofta en tendens att institutionaliseras, skapa stereotypa förväntningar och bli kollektiva representationer. När individen har tagit på sig en roll märker denne ofta att en fasad redan finns upprättad för rollen. Han menar vidare att när många aktörer sluter sig och spelar sina roller bildas ett team där varje medlem förväntas hålla sig till den roll denne tilldelats och till de rutiner teamet har byggt upp. När olika team interagerar med varandra finns föreställningen om att en regissör ska existera, med uppgiften att fördelar rollerna och se till att teammedlemmar beter sig på ett lämpligt sätt och följer ordningen. Ibland är dock det ena teamet mer agerande och har mer kontroll över framträdandet, vilket ses som en fördel under interaktionen. Ett framträdande utspelar sig på en främre region, eller en scen, där individen eller teamet förväntas agera på ett respektfullt och korrekt sätt. I den bakre regionen, eller bakom kulisserna, kopplar individen av och tar av sig masken. I alla samhällen tycks det existera regler för hur en individ ska bete sig på scenen respektive bakom kulisserna (ibid. s.74ff). Författaren lyfter även att det under ett framträdande kan finnas diskrepanta roller. En sådan roll kan vara medlarens roll som inte ingår i något team under interaktionen men som får ta del av bådas hemligheter, denne påstås spela ett dubbelspel och ge sken av att vara lojal mot båda teamen (ibid. s.133).

4.2. Rollteori

Likt Goffmans dramaturgiska perspektiv handlar rollteorin om roller. I rollteorin antas att sociala strukturer syftar till att upprätthålla ordning, harmoni och stabilitet (Svensson 1992 s.79) och därför sätter ramar för hur mänsklig interaktion går till. Teorin förklarar även hur människor ska handla och menar att individen följer ett manuskript för olika sociala roller, där det framkommer vilka normer som gäller och vilka förväntningar som ställs på oss (ibid. s.105). Roller är ofta synliga i olika sociala institutioner, t.ex. i familjen där en roll ofta har en motroll. Roller kan vara tillskrivna, som t.ex. man och kvinna, eller förvärvade, som t.ex. offer och förövare. Människor genomgår en socialiseringsprocess där vi genom uppfostran och social påverkan blir lärda hur vi bör förhålla oss till varandra och omvärlden, samt vilka värden och normer som är grundläggande i samhället. Dessa normer beskriver vad som är önskvärt och icke önskvärt och vad som ses som ett avvikande beteende. De sociala rollerna är ofta svåra att förändra, men om individen ”spelar” de roller som efterfrågas och följer de normer som råder integreras individen i samhället och slipper riskera att stötas ut eller bestraffas (ibid. s.80ff).

4.3. Maktteori

Enligt Engelstad (2006 s.15ff) finns makt överallt i samhället och den är fördelad olika på många människor som konkurrerar om den och för att få utöva den. Maktkamp uppstår ofta mellan olika individer och vem som får utöva makten beror på vem som har de rätta resurserna och vilka mål den vill uppnå. Makt kan vara en egenskap mellan två personer i en mänsklig relation och innebär att driva igenom sin vilja och påverka andra. Makt kan förutom i relationer förekomma i organiserade sammanhang där olika arenor beslutar om normer, regler och roller och utövar makt som t.ex. rättsväsendet, polisen. Författaren menar vidare att utan makt kan inte socialisering ske. Maktskillnader eller maktobalans uppstår när det råder ojämlikhet i relationen där den ena parten är överlägsen och den andra underlägsen. Att vara beroende och underlägsen försätter individen i en svag position medan den som inte behöver hjälp är stark (ibid. s.44). Den svaga parten accepterar inte sällan sin underlägsna position då denne ofta känner vanmakt som även medför känslor av skam som smittar av sig på självbilden (ibid. s.102). För att sådana ojämlika relationer ska få finnas måste dessa legitimeras, rättfärdigas och accepteras i samhället. Makten blir på så sätt mest effektiv om den accepteras (ibid. s.31f). ”Legitima maktskillnader är de som kommer de underlydande till godo” (cf Engelstad 2006 s.33). Maktutövning förutsätter kommunikation där argumentation är en viktig del (ibid. s.25ff) och där språket, olika symboler, normer och värderingar blir viktiga inslag (ibid. s. 183).

5. Metod

5.1. Förförståelse

Med förförståelse menas den kunskap som intervjuaren har om det ämnet som studien behandlar (Olsson & Sörensen 2011 s.101). Vår förförståelse om medling och om medlingsverksamheten var begränsad innan uppsatsen. Vi var medvetna om att medling existerar som en konfliktlösningsmetod, dock var vi omedvetna om att metoden används i brottspreventivt syfte och är en lagstadgad rättighet.

Vi gick förutsättningslöst in i arbetet och hade inga förutfattade meningar om vad medling som metod innebar eller vilken information vi skulle komma att få ta del av. Denscombe (2004 s.194) betonar vikten av att forskaren är objektiv och fördomsfri för att lyckas få fram goda resultat som positivt bidrar till forskningen. Det var av ren nyfikenhet och utan förväntningar som vi påbörjade denna studie.

5.2. Forskningsdesign

Empirisk forskning innebär att någonting bevisas genom fakta som i sin tur är resultat av en undersökning. Detta innebär att en teori inte kan utformas enbart efter förnuftet och att metoden måste baseras på erfarenhetsmässig kunskap och fakta. Verkligheten undersöks och iakttas, vilket leder till att empirisk forskning skapas (Denscombe 2004 s.236). Vi har utfört en empirisk studie eftersom vi genom intervjuer har undersökt medling som metod och parternas upplevelser av deltagandet i ett medlingsmöte.

Det finns tre slutledningsformer, vilket innebär att det finns tre olika metoder för att få svar på en fråga. Slutledning kan göras på induktiv eller deduktiv väg, ett annat alternativ är att göra en blandning mellan dessa två, vilket kallas abduktion. Deduktion innebär att slutsatser dras utifrån befintliga teorier eller hypoteser. Induktion innebär att teorier härleds från upptäckter i verkligheten. Abduktion, som vi använde oss av i denna uppsats, innebär att undersökaren växlar mellan ett deduktivt och induktivt förhållningssätt (Olsson & Sörensen 2011 s.48). Vi

valde att använda oss av denna slutledningsform då respondenternas egna berättelser i samspel med tidigare forskning inom området bidrog till en ökad och djupare förståelse för ämnet.

5.3. Val av ansats

Uppsatsens syfte var att undersöka medling som fenomen genom deltagarnas egna upplevelser, vilket medförde att en fenomenologisk ansats var lämplig för denna uppsats. Genom att ta del av intervjupersonernas upplevelser, erfarenheter och minnen var det möjligt att komma åt ett fenomenets faktiska och sanna natur. Genom intervjun blev intervjupersonens livsvärld tillgänglig och genom individens omedelbara beskrivning av fenomenet skapades en tydlig och informativ bild. Fenomenets orsak eller ursprung var inte avgörande och verkligheten bakom upplevelsen negligerades. Genom att studera det som framträdde i individens berättelse i samband med intresset för på vilket sätt individen berättade om fenomenet, fångade fenomenologin mångfalden i berättelserna (Olsson & Sörensen 2011 s.171f, Kvale & Brinkman 2009 s.42).

5.4. Val av metod

Enligt Trost (2010 s.32f) används kvalitativ metod för att intervjuaren ska få en förståelse för intervjupersonen och för att mönster ska bli synliga. Svensson och Starrin (1996 s.53ff) menar att kvalitativ intervju används i syfte att upptäcka och förstå egenskaper och företeelser som existerar i en viss undersökningspopulation. Under intervjun sker en interaktion mellan två individer, där intervjuaren och respondenten påverkar varandra på ett ömsesidigt sätt. Resultatet av intervjun beror delvis på intervjuarens insats, vilket innebär att samtalet är en interaktion mellan två parter där ett ständigt växelspel pågår. Trost (2010 s.53) menar vidare att intervju är en bra metod att använda för att få en förståelse för ett fenomen samt för att få svar på frågan ”hur”. Utifrån detta var den kvalitativa metoden lämplig att använda för denna uppsats, detta då vi i dialog med intervjupersonerna ville få en förståelse för deras erfarenheter, tankar och känslor, samt få svar på hur de upplevde deltagandet i medlingsprocessen.

Vi använde oss av en halvstrukturerad kvalitativ intervju, vilket enligt Kvale och Brinkman (2011 s.43,139f) innebär att intervjun är ett mellanting mellan ett öppet vardagssamtal och ett frågeformulär där syftet är att få ta del av intervjupersonernas livsvärld och egna upplevelser. Halvstrukturerade intervjuer görs enklast med hjälp av en intervjuguide, som enligt Kvale och Brinkman (2009 s.146) ska fungera som ett manus som strukturerar upp intervjun och formar samtalet. De menar att ju utförligare och bättre strukturerad intervjuguiden är vid intervjutillfället, desto enklare blir det att strukturera upp resultaten vid analysen. Utifrån detta valde vi att använda oss av en intervjuguide med fyra övergripande teman. Idéerna till teman i intervjuguiden var inspirerade av ämnen som lyfts fram som viktiga i de forskningsrapporter vi tagit del av, vilka var *förväntningar*, *medlingsmötet*, *konsekvenser* samt *identitet*. Under varje tema formulerade vi sedan ett antal öppna underfrågor, vilket enligt Svensson och Starrin (1996 s.63) ger intervjupersonerna möjlighet att formulera sina svar på ett spontant och uttrycksfullt sätt. De poängterar dock vikten av att frågorna inte blir för öppna och att de fortfarande fokuserar på det som intervjuarna vill undersöka. Under intervjuerna följde vi intervjuguiden och ställde samma frågor till alla respondenter i samma ordning, vi försökte dock genom ett aktivt lyssnande fånga upp intressanta resonemang och utifrån dem ställa följdfrågor, vilket Kvale och Brinkman (2009 s.154) anser är en viktig aspekt under intervjusituationen.

5.5. Urval

Den forskning som vi tagit del av visar påtagliga skillnader i hur offer respektive gärningspersoner upplever medling, vilket medförde att vi ville undersöka båda parter erfarenheter av medlingsmötet. Utifrån detta valde vi att använda oss av datatriangulering vid insamlandet av materialet. Enligt Olsson och Sörensen (2011 s.98f) innebär datatriangulering att data samlas in från olika grupper av informanter. De menar att triangulering används för att synliggöra olika perspektiv och för att utsagorna ska komplettera varandra.

Repstad (1999 s.67) poängterar vikten av att intervjupersonerna är så olika varandra som möjligt för att intervjuaren ska få en bred och generell bild av ämnet som intervjun behandlar. Trost (2010 s.137ff) menar även han att det är viktigt att urvalet av intervjupersoner är av så stor variation som möjligt och att det är ett heterogent urval. Mot bakgrund av detta hade vi önskemål om variation på våra intervjupersoner när det gällde egenskaper som ålder, kön och typ av brott som medlingsmötet behandlade. Vi valde inte själva ut intervjupersonerna utan använde oss av en informant som förmedlade kontakten, vilket Repstad (1996 s.67) menar är en möjlighet.

Kvale och Brinkman (2009 s.129f) menar att valet av antalet intervjupersoner beror på syftet med studien och hur mycket tid intervjuaren har till förfogande. Mot bakgrund av detta ansåg vi att det skulle vara tillräckligt att utföra sex intervjuer för att uppnå studiens syfte och målsättning, inom ramen för den tidsaspekt som fanns för uppsatsen. Trost (2010 s.137ff) menar vidare att det är viktigt att inte ha för många intervjupersoner, detta då material blir svårhanterligt och det blir svårt att se detaljer som förenar eller skiljer intervjupersonerna åt. En möjlighet är att komplettera antalet intervjuer i efterhand om antalet utförda intervjuer av någon anledning känns för litet eller om intervjuaren upplever att denne behöver ta del av mer information om ämnet. Detta blev aktuellt för oss då en av intervjupersonerna inte frambringade den information som vi hade önskat, vilket resulterade i att en sjunde intervju utfördes.

5.6. Tillvägagångssätt

Det faktum att det råder sekrettes inom medlingsverksamheten gjorde att vi bad medlingssamordnaren kartlägga om det fanns personer som var lämpliga att ställa upp på en intervju. Det var sedan hon som tog den första kontakten med dessa för att se om intresset fanns för att delta i studien. Personer som verkade positivt inställda fick ett informationsbrev förmedlat av medlingssamordnaren i vilket de ombads att bekräfta sitt deltagande.

Enligt Trost (2010 s.82ff) är det viktigt att intervjuaren har respekt för den enskildes integritet. Han menar att intervjuaren lämpligen kontaktar personen innan per telefon och förklarar syftet med intervjun. Medlingssamordnaren förmedlade kontaktuppgifter till de personer som var intresserade av att ställa upp på en intervju och vi tog kontakt med dessa via telefon. Då vi hade potentiella intervjupersoner som var under 18 år medförde detta krav på målsmans underskrift och samtyckte till ungdomens deltagande. Enligt Trost (2010 s.82ff) kontaktas lämpligen föräldrarna innan intervjuaren tar kontakt med ungdomen. Vid telefonsamtalet bestämde vi tid och plats för intervjun och vi var väldigt måna om att förmedla till intervjupersonerna att vi var flexibla och beredda att anpassa oss efter deras önskemål. Enligt Trost (2010 s.59f) är det optimalt om intervjupersonen kan bestämma plats för intervjutillfället. Dock påpekar han vikten av att intervjun sker i en trygg och ostörd miljö som representeras av en neutral plats för båda parter. I de fall där intervjupersonerna hade önskemål om att träffas på deras arbetsplats anpassade vi oss efter detta. I andra fall utförde vi intervjuerna i ett studierum på Centrum För Utveckling Och Lärande i Hudiksvall, vilket vi ansåg vara en neutral miljö för båda parter.

Intervjutillfället inleddes med en kort presentation av studiens syfte. Därefter skrevs det tidigare erhållna informationsbrevet under av intervjupersonerna som ett bevis på samtycke till intervjun. Sedan startades inspelningsutrustningen och intervjun började. Enligt Trost (2010 s.74) är en ljudupptagare bra att använda vid en intervju, detta då intervjuaren har möjlighet att lyssna till tonfall, lära sig av sina misstag till nästa gång, lyssna flera gånger och koncentrera sig på samtalet utan att behöva anteckna. Dock menar han att det finns en nackdel i att processen med att lyssna av och transkribera är tidskrävande samtidigt som det är omöjligt att fånga intervjupersonens mimik och gester. Detta problem löste vi genom att vi var två intervjuare som deltog vid varje intervjutillfälle, där den ena ställde frågorna medan den andra antecknade och koncentrerade sig på det som inte uttrycktes i ord. Repstad (1999 s.84) menar att fördelarna med att vara två intervjuare är att den ena personen kan ställa frågorna medan den andra personen iakttar den icke verbala kommunikationen. Den andre personen kan även ställa följdfrågor som de två intervjuarna tillsammans kan diskutera efter intervjun. Även Trost (2010 s.67) menar att det kan vara positivt med två intervjuare, detta då chansen för att intervjun bidrar till en större informationsmängd och förståelse för intervjupersonen är större än när en person utför intervjun på egen hand. Dock finns en risk för att respondenten upplever intervjun som ett maktövertagande och känner av ett underläge.

Vi intervjuade en person åt gången, med undantag av en intervju där två respondenter intervjuades tillsammans. Detta då personerna var väldigt unga och hade önskemål om att få delta tillsammans. Trost (2010 s.67) menar att om fler än en person intervjuas på samma gång finns en risk för att en av personerna är mindre pratsam, vilket kan innebära att en av personerna kommer i skymundan. Risken finns även att den ena intervjupersonen faller för gruppträck och instämmer med den andre fast än personen egentligen inte delar den uppfattningen. Repstad (1999 s.84) poängterar vikten av att intervjupersonerna har samma referensram om två personer intervjuas samtidigt. Vid intervjutillfället där vi intervjuade två personer samtidigt hade respondenterna samma referensram då de var tillsammans vid brottstillfället. Vi märkte dock av att den ena av dem var mer pratsam än den andra, vilket medförde att den andra var tyst och inte kom med så mycket information utan instämde i det som den första sade. Vi vet dock inte om detta berodde på att de intervjuades tillsammans eller om det berodde på att intervjupersonen var ung och blyg.

En annan svårighet med att intervju barn och unga kan enligt Trost (2010 s.59f) vara att de inte har hunnit utveckla sin självupptagna sida och inte kan berätta om sig själv och sina upplevelser på samma sätt som vuxna. De kan inte heller abstrahera och minnas tillbaka till händelser på samma sätt som vuxna människor. Därför är det nödvändigt att intervjuaren skapar motivation och kommer ner på intervjupersonens nivå när det handlar om unga intervju personer. När unga personer intervjuas tenderar intervjuerna att vara korta, vilket medför att frågorna måste vara konkreta för att intervjuaren ska få del av de åsikter och känslor som denne är intresserad av att få fram. Utifrån detta kunde vi se att de unga respondenterna inte reflekterade över frågorna, då de svarade snabbt utan att tänka efter. Vi var även tvungna att förklara vissa frågor samt att ställa många följdfrågor då de hade en tendens att besvara en annan fråga än den vi ställde.

Trost (2010 s.68f) lyfter även fram vikten av att intervjuaren inte ställer för känsliga frågor samtidigt som han menar att upplevelsen av vad som är en känslig fråga är subjektiv, vilket innebär att intervjupersonerna själva måste avgöra vilka frågor de vill besvara och inte. Utifrån detta ansåg vi att frågor som rörde brottstillfället samt frågor som rörde deltagarnas bakgrund och sociala förhållanden kunde vara känsliga, vilket gjorde att vi valde bort dessa under intervjun. Vi ansåg även att dessa frågor inte var relevanta för studiens syfte. För att försäkra oss om att de frågor som vi ställde under intervjun inte uppfattades som känsliga

poängterade vi i början av varje intervju att respondenten kunde välja att inte besvara de frågor som kändes jobbiga. Vi avslutade även intervjutillfällena med att fråga om intervjuerna kändes okej.

Trost (2010 s.99) menar att retrospektiva frågor om hur personen ser på något nu som var då är förknippade med svårigheter då individen kan ha glömt detaljer, gjort omtolkningar och förenklingar. Enligt Repstad (1999 s.81) kan det vara svårt för människor att återskapa och minnas det som har varit och att det även är svårare att minnas tankar och känslor än händelser. Utifrån detta kunde vi uppmärksamma att några respondenter hade svårt att återge detaljer kring själva mötet och de känslor som uppstod under och efter mötet. Detta märktes tydligast bland de unga intervjupersonerna, som hade extra svårt att återge de detaljerade beskrivningar som vi önskade. De personer som hade lättast att minnas tillbaka var de respondenter som hade deltagit i medling vid flera tillfällen, vilket även var de personer som var minst emotionellt engagerade i mötet.

Enligt Svensson och Starrin (1996 s.54ff) är det nödvändigt att informationen från informanterna är giltig och uppriktig för att studiens syfte ska uppnås och uppfyllas. För att en intervju ska ses som lyckad menar de att intervjupersonen måste kunna ge sina svar på ett sammanhängande och begripligt sätt, vilket vi anser att vi lyckades med eftersom våra frågor guidade intervjupersonen i en logisk följd, vilket resulterade i en berättelse med en röd tråd. Eftersom informanterna frivilligt valde att delta i intervjun antog vi att deras svar var uppriktiga och sanningsenliga. Vi var tveksamma till att de skulle ta sig tid och orka ställa upp på intervjun om de inte ville dela med sig av sina erfarenheter och *sin* sanning. Då vi inte var ute efter en sanning som är beroende av berättaren utan ville fånga intervjupersonernas subjektiva upplevelser, tror vi att studiens syfte uppnåddes genom intervjuerna.

5.7. Analysverktyg

Databearbetningen började med att alla intervjuer transkriberades ordagrant för att därefter skrivas ut. Alla intervjuer lästes igenom och de utsagor som var relevanta för studiens syfte och frågeställningar plockades ut för att koncentreras till kortare meningar, för att sedan inordnas under de fyra teman som användes i intervjuguiden. Enligt Kvale och Brinkman (2011 s.221) kallas detta för meningskoncentrering och syftar till att återge intervjupersonernas utsagor genom att fånga centrala teman och återge dessa i kortare formuleringar. Detta ger en sammanfattande bild av vad intervjupersonen beskrivit, där essensen fångas in och struktureras upp på ett lättfångat sätt. Det är dock avgörande att forskarens förförståelse inte tar över meningskoncentreringen och att det är intervjupersonens svar som koncentreras. Forskaren inleder meningskoncentreringen genom att skapa sig en helhetsbild av intervjumaterialet. Genom att ta del av allt insamlat intervjumaterial kan forskaren upptäcka ett antal naturliga meningsenheter och utifrån dessa formulera teman, med syfte att förenkla textens mening och innehåll. Efter detta är det möjligt att ställa frågor mot det tematiserade materialet, vilket gör att materialets centrala teman kan knytas samman (Kvale & Brinkman 2009 s.221ff, Larsson, Lilja & Mannheimer 2005 s.106). För att intervjupersonernas utsagor skulle stärkas på ett effektivt och intressant sätt valde vi att i intervjutexterna presentera många citat. Kvale och Brinkman (2011 s.299) samt Olsson och Sörensen (2011 s.308) menar att citat är originella utsagor som bör användas för att bidra till att läsaren får en bättre uppfattning om intervjuens mening.

5.8. Uppsatsens trovärdighet

5.8.1. Generaliserbarhet

Kvale & Brinkman (2011 s.180) menar att generalisering innebär att resultaten av en studie kan hänföras till och representera en större population än den undersökta gruppen. Författarna påpekar dock att kvalitativa studier oftast innefattar för få intervjupersoner för att det ska vara möjligt att generalisera resultaten. Syftet med denna uppsats var att fånga ett antal intervjupersoners *unika* upplevelser av medling. Detta innebär att resultaten inte kan generaliseras. Denna studie är inte heller generaliserbar med tanke på att sekretess inom medlingsverksamheten råder och vi var tvungna att förlita oss på en tredje part när det gällde tillgång till respondenter för studien. Urvalet var på så sätt inte slumpmässigt utfört då medlingssamordnaren kunde välja ut intervjupersoner som var positivt inställda till medlingen. Detta kan ha medfört att intervjupersonernas åsikter inte var representativa för hela gruppen.

5.8.2. Validitet

Kvale och Brinkman (2011 s.264f) menar att hög validitet uppnås när undersökaren verkligen mäter det denne avser att mäta samt då det insamlade materialet är giltigt. Validering ska ske under alla steg i forskningsprocessen och en forskare ska likt en skicklig hantverkare kontrollera forskningen under arbetets gång. Denscombe (2004 s.124) menar att det ska vara precision i de ställda frågorna och i de data som samlas in, samt i de resultat som presenteras. Det är även avgörande att insamlad data håller hög kvalitet. Trost (2010 s.132f) menar även att intervjuaren uppnår hög validitet genom att fånga upp intervjupersonens verkliga bild av en företeelse eller upplevelse. Utifrån detta försökte vi vara objektiva vid tolkning och reflektion av det insamlade materialet och då vi inte hade någon förförståelse för ämnet har denna inte påverkat resultatet. När vi använde citat från intervjupersonerna i uppsatsen var vi uppmärksamma på att inte ta de ur sitt sammanhang och vi återgav texten med noggrannhet för att på ett korrekt och rättvist sätt föra fram respondenternas berättelser. Intervjuguiden var utformad med enkla frågor som enligt vår bedömning inte gick att misstolka. Vi var noga med att inte använda ledande frågor och genom att uttrycka oss på ett allmänt och vardagligt sätt förhindrade vi att intervjuguiden innehöll för svåra och odefinierbara ord från vår teoretiska referensram. Under forskningsprocessen fokuserade vi hela tiden på att återkoppla den data vi samlade in och skapade till studiens syfte, vilket medförde att materialet besvarade uppsatsens frågeställningar.

5.8.3. Reliabilitet

Kvale och Brinkman (2011 s.263) menar att reliabilitet handlar om resultatens tillförlitlighet och om att undersökningarna ska kunna göras om av andra forskare vid andra tidpunkter där resultatet ska bli det samma. Denscombe (2004 s.125) menar att de metoder som används för datainsamling ska vara stabila och att resultaten ska vara oförvrängda. Enligt Kvale och Brinkman (2011 s.264) finns det dock en risk med att forskaren fokuserar på att intervjun ska ha så hög reliabilitet som möjligt, detta då det kan innebära att intervjuaren blir mindre kreativ under intervjutillfället. Beträffande en intervjus reliabilitet menar Trost (2010 s.132f) att det är svårt att få samma svar vid skilda tillfällen, detta då en individ inte är stabil eller statisk utan föränderlig i sina föreställningar och åsikter. Det blir svårt att erhålla exakt samma svar vid upprepade tillfällen, då en individ hela tiden utvecklas och får nya erfarenheter och möter olika situationer som förändrar individen och påverkar dennes världsbild. Mot bakgrund av detta försökte vi vara konsekventa beträffande intervjutillfällena, där vi försökte agera likvärdigt under alla intervjuer och där vi ställde frågorna i samma ordningsföljd. Vi var dock flexibla i den mån intervjuerna tillät detta och tog det utrymme som intervjupersonerna lämnade för att ställa följdfrågor. Denna undersökning innehåller dock material som inte går

att reproducera, detta då informationen är hämtad ur respondenternas livshistorier. Då ingen livshistoria liknar någon annan kommer det vara omöjligt för andra forskare att komma fram till samma resultat som denna studie. Dessa aspekter medför att reliabiliteten är svårbedömd i undersökningen.

5.8.4 Triangulering

Triangulering används för att fördjupa och vidga kunskap inom ett område och kan användas på olika sätt inom forskningsprocessen. Metoden kan även användas på fyra olika sätt, vilka är metodtriangulering, datatriangulering, forskartriangulering samt teoritriangulering. Triangulering hjälper även till att öka validiteten och reliabiliteten i forskningen. I denna uppsats använde vi oss av datatriangulering, som innebär att data samlas in från olika informanter (Olsson och Sörensen 2011 s.97ff). I vårt fall handlade det om att vi använde oss av både gärningspersoner och brottsoffer i våra intervjuer, detta för att få en mer nyanserad bild av fenomenet medling. Detta uppfylldes genom att vi fick ta del av bådars perspektiv och upplevelser. Vi använde oss även av teoritriangulering som enligt Olsson och Sörensen (2011 s.97ff) innebär att det insamlade materialet analyseras med hjälp av flera teoretiska utgångspunkter, vilket medför att forskaren får flera olika infallsvinklar på de frågor som ska besvaras. Teorin triangulerades genom att olika infallsvinklar som kan kopplas till mänsklig interaktion belystes, detta då det under intervjutillfällena tydligt framkom att roller och makt var två framträdande aspekter som vi ansåg var centrala. Vi använde även forskartriangulering, som enligt Olsson och Sörensen (2011 s.97ff) innebär att flera forskare är med i insamlandet och analysen av data. Vi anser att det var en fördel att vara två forskare under uppsatsens gång, detta då två individer ser och uppfattar men än en samt att forskarnas synsätt kan komplettera varandra.

5.9. Etiska ställningstaganden

Under studiens gång följde vi de forskningsetiska riktlinjer som Olsson och Sörensen (2011 s.78ff) samt Kvale och Brinkman (2011 s.87) presenterar. Dessa är, *skyddskravet* som kräver respekt för den enskildes integritet, *kunskapskravet* som handlar om att forskningen ska göra mer nytta än skada samt bidra med ny kunskap inom ämnet, *konfidentialitet* som innebär att intervjupersonerna garanteras säkerhet under studien och att obehöriga inte ska kunna ta del av det insamlade materialet, *frivillighet* som poängterar vikten av att intervjupersonerna deltar på frivillig basis samt *informerat samtycke* som innebär att intervjupersonerna får tillräcklig information om studien samt att de godkänner sin medverkan.

Innan vi började med intervjuerna skickade vi ut ett informationsbrev till intervjupersonerna, där intentionen var att informera om studiens syfte samt erhålla skriftligt samtycke. Där informerades även om att samarbetet var frivilligt och kunde avbrytas när som helst under tidens gång. Även information om att det insamlade materialet endast skulle användas till denna uppsats framgick i brevet. Intervjupersonerna garanterades även konfidentialitet och att inga namn eller andra identifierbara uppgifter skulle vara tillgängliga. Då individerna frivilligt deltog i studien samt att vi undvek känsliga och personliga frågor, och hade ett inkännande förhållningssätt under intervjuerna anser vi att vi uppfyllde skyddskravet. Kunskapskravet anser vi vara uppfyllt då denna studie resulterade i, för socialt arbete, relevant kunskap om ämnet medling. Vi hoppas även att våra resultat kommer till användning för medlingsverksamheten i Hudiksvall samt att intervjuerna bidrar till värdefulla insikter hos intervjupersonerna.

5.10. Litteratursökning

Första steget i litteratursökningen var att söka information om fenomenet medling vid ungdomsbrott genom en sökmotor på internet. Detta gjorde vi för att bilda oss en uppfattning

om ämnet och för att få en överblick över det tillgängliga materialet. Genom detta fick vi en första inblick i medlingsverksamheten och en grundläggande förståelse för filosofin bakom medling. För att hitta nationell forskning och litteratur till uppsatsen sökte vi på sökmotorn www.diva-portal.org för att få en inblick i antalet skrivna uppsatser om ämnet, där antalet träffar blev 60. Vi valde sedan att endast söka efter forskningspublikationer, där antalet träffar blev 19. En av dessa publikationer var Staffan Sehlins avhandling om medling vid ungdomsbrott. Då avhandlingen handlade om medlingsverksamheten "Handslaget" i Hudiksvall tog vi kontakt med medlingssamordnaren för att boka ett möte. Vi använde oss av Staffan Sehlins referenslista för att hitta mer forskning om ämnet. Där fanns namn som Umbreit, Schneider och Zher samt flera hänvisningar till Brottsförebyggande rådet. Efter detta sökte vi på Brottsförebyggande rådets hemsida efter rapporter som behandlade medling vid ungdomsbrott. Där hittade vi fyra olika rapporter som vi valde att använda till vår studie. Vi sökte även på www.libris.kb.se, där vi använde sökorden medling, reparativ rättvisa och restorative justice. Där fick vi fram ett antal boktitlar, varav tre fångade vårt intresse, dessa var Nehlin, Lindström och Svanberg, Zher samt Norman och Öhman. Vi lånade sedan böckerna på stadsbiblioteket i Hudiksvall.

När det gäller internationell forskning sökte vi på www.sagepub.com, där vi registrerade oss och fick åtkomst till hela publikationer. När vi sökte i "alla tidsskrifter" fick vi fram 426 träffar vid sökordet "victim-offender meditation". För att få fram rapporter om enbart ungdomar specificerade vi sökningen mer och sökte på "victim-offender meditation and young" och fick fram 123 träffar. Efter det sökte vi på "restorative justice" i "alla tidsskrifter" och fick fram 2278 träffar. Sökningen smalnades av även här med "restorative justice and young", vilket gav 860 träffar. En överskådlig överblick över titlarna gjordes, vilket avslöjade publikationernas innehåll och relevans för studiens syfte. Fem av de titlar som behandlade brottsprevention samt både brottsoffrets och gärningspersonens upplevelser och som skrivits av författare som framkommit i Sehlins avhandling valdes ut.

Eftersom interaktionsteorier skulle ligga till grund för vår analys sökte vi efter relevant litteratur på hälsingebibliotekets hemsida (www.helgebiblioteken.se). I det sammanhanget använde vi sökorden *interaktion* och *makt*. Tidigare under utbildningen hade vi kommit i kontakt med Erwing Goffman och symbolisk interaktionism, vilket medförde att vi sökte på hans namn samt ordet *interaktion* för att hitta böcker om interaktionsteorier.

6. Resultat

I det här avsnittet kommer vi redovisa det material som vi har samlat in under de intervjuer som vi har utfört, där fem brottsoffer och tre gärningspersoner har intervjuats. Intervjuerna är uppdelade och kategoriserade under fyra teman, där vi har valt att följa de teman som vi använt oss av i intervjuguiden. I det första avsnittet *förväntningar* försöker vi beskriva de tankar och känslor respondenterna hade innan medlingsmötet. I andra avsnittet *medlingsmötet* redovisar vi för hur intervjupersonerna upplevde deltagandet i medlingen. Det tredje avsnittet *konsekvenser* handlar om vilken påverkan mötet har haft på intervjupersonerna och på vilket sätt medlingen har hjälpt dem att gå vidare. Det fjärde och sista avsnittet *identitet* beskriver hur intervjupersonerna upplever att de har förändrats efter medlingsmötet samt hur de ser på sig själva och sina motparter.

6.1. Intervjupersonerna

Intervju 1. Man i 40-års åldern, brottsoffer. Representant för ett företag som utsatts för snatteri.

Intervju 2. Kvinna i 50-års åldern, brottsoffer. Representant för en förening som utsatt för djurplågeri.

Intervju 3. Kille i övre tonåren, gärningsperson. Begått skadegörelse.

Intervju 4. Tjej i övre tonåren, gärningsperson. Begått snatteri.

Intervju 5. Två tjejer i undre tonåren, brottsoffer. Privatpersoner som utsatts för försök till misshandel samt ofredande mot grupp.

Intervju 6. Man i 50-års åldern, brottsoffer. Representant för en kommun som utsatts för skadegörelse.

Intervju 7. Kille i övre tonåren, gärningsperson. Begått inbrott.

6.2. Förväntningar

6.2.1. Tankar och känslor efter brottet

Både gärningspersonerna och brottsoffren upplevde starka känslor efter brottet och hade många tankar kring händelsen. De två brottsoffren i undre tonåren som blivit utsatta för försök till misshandel och ofredande mot grupp beskrev bl.a. att de kände sig ledsna och rädda efter brottet. De var även spända på om gärningspersonen skulle komma efter dem igen då han gick på deras skola. Rädsla var även en känsla som återfanns hos kvinnan från föreningen som blivit utsatt för djurplågeri, hon sade:

”Ja det första var ju rädsla, alltså för vad de hade gjort eller kunde ha gjort mer här och då, ja ifall att de skulle komma igen och vad det var för personer. Alltså om det var någon sjuk människa eller, det är ju det man inte vet. [...] Att någon har liksom klampat in och vad har de gjort mer som vi inte har sett?”

Kvinnan beskrev att det var en hemsk stämning efter brottet och alla i föreningen tittade snett på varandra. Alla var misstänksamma och kände en oro över att brottet kunde vara personligt riktat mot några individer inom föreningen.

Det är inte ovanligt att offren blir arga efter brottet. Mannen som representerade kommunen kände att skadegörelse var onödigt då det förde med sig stora kostnader för kommunen och att dessa pengar hade kunnat användas till någonting vettigt. Mannen som representerade ett företag tyckte även han att stölder var onödigt och menade att han var förbannad efter att ett brott hade begåtts mot verksamheten.

Gärningspersonerna tenderar att se ner på sig själv och sin handling. Tjejen i övre tonåren som begått snatteri berättade att hon kände sig besviken på sig själv efter att brottet inträffat. Hon kände sig orolig och ledsen, samtidigt som hon var säker på att hon aldrig ville göra om det. Killen i övre tonåren som begått inbrott menade att han hade skuldkänslor efter brottet då han visste att han handlat på ett felaktigt sätt. Han kände sig nojig över händelsen tills det kom fram vad han hade gjort. Spänd var även killen i övre tonåren som begått inbrott innan han åkte fast. Även han var fylld av skuldkänslor och orolig för hur det skulle gå, detta då han hade gjort liknande saker innan. När han åkte fast kände han sig arg, dock menade han att denna ilska förvandlades till ledsamhet och att han var nära att sjunka in i en depression efter

brottet. Han kände sig även bitter över det inträffade och var oförmögen att besöka platsen där brottet hade begåtts.

6.2.2. Förväntningar på mötet och motparten

De flesta intervjupersonerna visste inte vad medling var innan de själva deltog i ett medlingsmöte. Mannen i 40-års åldern som representerade kommunen samt killen i övre tonåren som begått inbrott var de två som hade kommit i kontakt med medling tidigare. Den första genom att han representerat kommunen i medlingsmöten sedan projektet ”Handslaget” startade i Hudiksvall och den andre genom att några av hans vänner hade deltagit i medling tidigare. Det framkom under intervjuerna att vissa av intervjupersonerna kände sig oförberedda inför mötet och saknade information om hur medlingsmötets skulle gå till. De två tjejerna som blivit utsatta för försök till misshandel och ofredande mot grupp sade:

”Ja, jag trodde att man alltså skulle sitta i ett rum och prata bara, kanske och bli filmad eller nått sånt där, som hos polisen. [...] jag trodde nog inte att vi skulle sitta med honom (gärningspersonen). Jag trodde nog bara att det var att vi skulle sitta med Marina (medlingssamordnaren)”

Under en intervju framgick att intervjupersonerna egentligen inte ville delta i medlingsmötet och att de kände sig tvungna att gå dit, detta då föräldrarna pushade på. De uppgav att de inte ville gå in i rummet där gärningspersonen väntade, detta då de var rädda för att träffa honom. De anledningar som framstod som centrala till varför brottsoffren valde att delta i medling var att de ville hjälpa till att förhindra återfall i brott, samt att de ville ge ungdomen som begått brottet en möjlighet att göra rätt för sig. Kvinnan i 50-års åldern som representerade en förening sade:

”Den stora orsaken till varför jag gick på det här, det var för att jag tänkte så här att jag vet vad det är för ungdomar och de har hamnat lite tokigt nu då. De är inte så gamla och vill ställa upp på det här, kan jag gå ner och på något vis hjälpa till att det går att rädda de här två för framtiden då gör jag det. Det är ju sådana här yngre tjejer som har för lite att göra och dåligt självförtroende och inte vet vad de ska hitta på. [...] varför jag ville vara med var för att jag ville veta, jag ville få höra deras berättelse. Att vad var det som egentligen hände? [...] Man kunde mer själv bli lite lugnare. I och med vet man så är man lite tryggare”

Representanten från kommunen förde ett liknande resonemang då han sade:

”Ja, jag hoppas ju att det här mötet gör att de inte gör det igen. Det är ju det som är det primära. Att de inte hamnar i samma situation igen”

När det gäller gärningspersonernas perspektiv och varför dessa valde att delta i medling, sade en av killarna i övre tonåren:

”Jag tyckte att det skulle bli skönt att träffa dom och prata ut liksom och lösa det”

Alla intervjupersoner hade olika förväntningar på medlingsmötet och på den andra parten. Flera brottsoffer uttryckte att gärningspersonerna troligtvis inte insåg brottets konsekvenser och effekter för alla inblandade. Kvinnan som representerade en förening instämde och menade vidare att ungdomarna inte förstod konsekvenserna av sitt handlande, detta då hon trodde att de bara såg gärningen som en rolig lek. Hon hoppades att mötet skulle resultera i någon form av insikt hos gärningspersonerna. Flera av brottsoffren förväntade sig att ungdomen skulle se dem i ögonen och be om ursäkt. Många förväntade sig även att mötet skulle avslutas med ett handslag. Mannen som representerade kommunen förväntade sig att ungdomarna skulle vara ångerfulla och han sade:

”... känner de att de har ånger så kanske de tycker att det är skönt att få lämna ifrån sig det till någon. [...] Att få prata av sig och tala om för någon vad de har gjort för någonting och helst tala om att de ångrar sig också”.

Han trodde även att de flesta ungdomarna kände rädsla inför mötet då medlingsmötet kan vara en obekvämlig situation. De två tjejerna i undre tonåren höll med om att gärningspersonen troligtvis kände sig rädd och ledsen inför mötet. Dock uttryckte de klart och tydligt att de kände empati för gärningspersonen när de sade:

”Det är ändå synd om honom tycker jag i alla fall”.

Flera av gärningspersonerna uttryckte att de inte hade några speciella förväntningar på själva mötet och de flesta gick förutsättningslöst in i samtalet. Dock uttryckte alla att de hade förväntningar på motparten. Killen i övre tonåren som hade begått inbrott var nervös inför mötet och trodde att han skulle bli kritiserad, dock tyckte han att han förtjänade denna kritik efter det han hade gjort mot brottsoffret. Han var övertygad om att personerna han skulle träffa skulle vara arga på honom. Tjejen i övre tonåren trodde även hon att motparten skulle vara arg på henne och ville därför bara få mötet överstökad. Killen i övre tonåren som hade begått skadegörelse var även han övertygad om att personerna som han skulle träffa skulle vara arga på honom men även nervösa. Samtidigt trodde han att det skulle gå bra då han inte upplevde att deltagandet i medling var något speciellt.

6.3. Medlingsmötet

6.3.1 Mötet

De flesta intervjupersoner beskrev mötesgången på likande sätt, då de menade att mötet inleddes med att parterna fick möjlighet att presentera sig för varandra för att sedan beskriva, från varsitt håll och med egna ord, vad som hade hänt. Gärningspersonerna fick även möjlighet att förklara varför brottet hade inträffat. Själva mötet gick lugnt tillväga, vilket de flesta visste var viktigt redan innan. Några centrala punkter var att deltagarna själva skulle berätta om händelsen och hålla sig till fakta, samt att alla parter skulle berätta om sina upplevelser, känslor och konsekvenser av brottet. Det var viktigt att deltagarna undvek ett känslomässigt agerande och inte skyllde det inträffade på något annat. Fokus låg även på själva gärningen och hur parterna skulle gå vidare efter mötet. Parterna fick sedan berätta hur de mådde och hur det kändes att mötas. De två flickorna i undre tonåren kom t.ex. under medlingsmötet överens med gärningspersonen om hur de skulle bemöta varandra när de träffades på skolan. De kom fram till att de skulle hälsa på varandra och att de inte skulle prata om varandra med andra. De flesta deltagarna upplevde mötet som öppet, där alla fick chansen att komma till tals. Kvinnan som representerade en förening menade att det öppna klimatet och den positiva atmosfären gjorde att hon fick en bättre uppfattning om händelsen och om brottet under medlingsmötet än vad hon fick under rättegången. Detta då medlingsmötet gick lugnt och sansat till utan att några aggressioner förekom. Intervjupersonerna beskrev vidare att mötet avslutades med att parterna kom överens om lämplig ersättning, där gärningspersonen fick välja mellan att arbeta av en del av skulden eller att betala hela ersättningen.

6.3.2. Medlaren

När det gällde medlaren var alla intervjupersoner överens om att hon gjorde ett bra jobb och kunde sin roll. Mannen som representerade kommunen menade att medlaren var väl förberedd och att det märktes att hon var van att leda medlingssamtal då hon visste hur samtalet skulle läggas upp. Hon följde sin mall och hade en viss gång på samtalet. De två flickorna i undre

tonåren upplevde medlaren som snäll och trevlig, samt som en person som de vågade öppna sig för. Tjejen i övre tonåren som begått snatteri menade att medlingssamordnaren var väldigt duktig och höll i allt på ett bra sätt. Detta instämde även mannen som representerade ett företag i, då han uppfattade att medlaren hjälpte till att styra samtalet och hjälpte båda parter att komma vidare när de fastnade. Åsikten att medlaren var kompetent delades av fler, där killen i övre tonåren som begått skadegörelse sade:

”Jag har för mig att hon gjorde sitt jobb bra och liksom satt i bakgrunden och höll ett öga och då och då kom med kommentarer”.

6.3.3. Tankar och känslor under mötet

På frågan om vilka känslor som uppstod under medlingsmötet gav intervjupersonerna skilda svar, dock var de överrens om att det var skönt att träffas och reda ut situationen. Killen i övre tonåren som begått inbrott tyckte att det var jobbigt att träffa motparten under mötet och han var orolig över vad hon skulle säga. Han ansåg att motparten uppträdde på ett negativt sätt och pratade med honom med en aggressiv ton, dock tyckte han att hon hade anledning att vara arg på honom. De två flickorna i undre tonåren upplevde även de att det var jobbigt att träffa gärningspersonen bara en dryg vecka efter att brottet hade inträffat, samtidigt som de förmedlade att det kändes bra att delta i medlingsmötet. Tjejen i övre tonåren som begått snatteri menade att:

”Det var ju en lättnad då, att få se offret och prata ut. Att liksom träffas öga mot öga, så att jag mådde ju mycket bättre efter mötet”.

Mannen som representerade kommunen och hade medlat ett antal gånger upplevde ofta att ungdomarna var ångerfulla och ledsna under medlingsmötet, vilket tjejen i övre tonåren som begått snatteri instämde i. Mannen som representerade ett företag menade även han att det syntes att ungdomarna skämdes och inte sällan grät de under samtalet. Han menade vidare att:

”Vissa av ungdomarna kan inte kolla en i ögonen. Det är jobbigt för dem att komma hit. Det är då man känner att de menar det”.

Mannen som representerade kommunen tyckte ofta synd om ungdomarna men menade att han kunde se vilka som menade det de sade. Han märkte även att vissa av ungdomarna inte tyckte att det var så farligt att behöva medla och betala någon tusenlapp i skadestånd. I dessa fall ansåg han att medling inte var en tillräcklig insats. Trots att brottsoffren uppfattar medlingen som en jobbig situation för gärningspersonerna berömmar de samtidigt deras insats. Mannen som representerade ett företag uttryckte sig på följande sätt angående ungdomarna som ställer upp på medling:

”Jag tycker att det är starkt gjort av ungdomarna att våga komma till mötet och sitta inne på kontoret. Jag brukar berömma dem för att de har civilkurage och jag känner empati för dem”.

Trots att mötet kändes som en lättnad för alla intervjupersoner upplevde gärningspersonerna att det var påfrestande att möta brottsoffret. Killen i övre tonåren som begått skadegörelse kände skuld och sade:

”Skuld känslor på de mer personliga grejerna och inte så mycket för de som råkade äga typ en lyckstolpe som jag hade klottrat på, det var liksom inget speciellt. Men en kille, vi hade förstört hans Cadillac, det var ju mer personligt. [...] Han var ju uppriktigt ledsen, så han kände man ju skuld för och sen var man ju nervös för vissa märkte man ju var riktigt arg, eller hade varit riktigt arg. Efterdyningarna kände man”.

För att medlingsmötet skulle bli så bra som möjligt för båda parter menade kvinnan som representerade en förening att det var viktigt att inta ett känslomässigt läge där parterna kunde vara neutrala och inte säga saker som de skulle ångra. Hon uttryckte sig på följande sätt när hon berättade om sin inställning till medlingsmötet:

”Men att om man har gått med på det här så får man liksom ta det och ha ett sånt tillstånd så att man kan lyssna, höra och berätta. Så att det blir lite konkret av det hela.”

6.4. Konsekvenser

6.4.1. Självbild och synen på motparten efter medlingsmötet

Intervjupersonerna ansåg inte att medlingsmötet hade någon påtaglig påverkan på deras självbild, dock upplevde de flesta att mötet påverkat dem på ett eller annat sätt. Kvinnan som representerade en förening trodde att mötet har påverkat henne på följande sätt:

”Ja det har det säkert, ingenting jag är medveten om men allting påverkar ju en. Nä men alltså det påverkar ju så klart min förståelse för de här två jag träffade, det gjorde det ju. Och sen så påverkar ju sådana här situationer en hela vägen och [...] det ligger i bakhuvudet någon stans och sen så kan jag använda det framåt”

Även tjejen i övre tonåren som begått snatteri menade att medlingen har påverkat henne, dock inte på ett djupare plan då medlingen inte varit en omvälvande upplevelse som gjort henne till någon annan än innan. Möjligtvis har hon insett att det är bättre att göra roliga saker än att lägga ner tid och energi på att medla. Killen i övre tonåren instämde i detta men menade dock att medlingen har påverkat honom på följande sätt:

”Man känner sig lite som en bättre människa och så lite stolt att man har tagit sig igenom det, man har mött sin (brottsoffret)”

Även synen på motparten tycktes förändras efter mötet, detta då tjejen i övre tonåren som begått snatteri menade att hon kunde sätta sig in i brottsoffrets situation. Även killen i övre tonåren som begått skadegörelse tycktes förstå brottsoffret på ett bättre sätt då han sade:

”Vissa av dem kändes lite grann som ett hot. Man har hört rycken om vad det var för människor liksom, sen när man har träffat dem märker man att de är ju också liksom bara människor”

6.4.2. Tankar och känslor efter mötet

Många tankar och känslor väcktes hos intervjupersonerna efter medlingsmötet. Mötet upplevdes av de flesta som en mer positiv än negativ upplevelse. Dock fanns tydliga skillnader i vilka effekter medling haft på deltagarna. Att inte vara personligt drabbad av brottet upplevdes av kvinnan, som representerade en förening, som en fördel, detta då hon kunde se saker klarare och inte var förblindad av hat under mötet. Att inte vara personligt drabbad av brottet påverkade även hur engagerade brottsoffren var. Mannen som representerade ett företag uttryckte att han deltog i medlingen för ungdomarnas skull, detta då mötet inte gav honom något personligt utbyte vilket även mannen som representerade en kommun instämde i då han tycker att det var viktigt att hålla distansen och vara professionell. Även killen i övre tonåren som begått skadegörelse upplevde skillnader mellan de brottsoffer som blivit personligt drabbade och andra då han sade:

”Jag har för mig att de från kommunen var nervösare och liksom pratade snabbare och ville komma därifrån snabbt och sa att det här vill jag ska hända. Det var ju liksom inte lika

personligt, utan de ville få det överstökad. [...] privatpersonerna ville liksom åstadkomma någonting, de ville reda ut det.”

Lättnad efter mötet var en annan känsla som uttrycktes av många intervjupersoner. Att få mötet överstökad och få chansen att reda ut händelsen upplevdes av många som skönt och bidrog till att spänningarna släppte. De brottsoffer som varit rädda innan mötet upplevde att rädslan försvann samt att det var skönt att slippa oroa sig mer. De två tjejerna i undre tonåren sade:

”Jag tycker att det gav mycket i alla fall, man slapp ju ha en vad heter det en sten i magen eller vad man säger. [...] Det är nog viktigt tror jag att träffa personen öga mot öga, så att man inte blir så feg heller också kanske det var bra för honom också, att få se hur vi mådde efteråt det som hade hänt. Man såg att han mådde lite dåligt också, han var ledsen för det han hade gjort”.

En annan effekt som medlingsmötet tycktes ha var att parterna fick bättre insikt och förståelse för varandras situation. Brottsoffren insåg bl.a. att det kunde finnas bakomliggande faktorer som lett till brottet medan gärningspersonerna insåg på vilket sätt brottsoffren drabbats av händelsen. Flera intervjupersoner uttryckte även att de lärde sig någonting under vägen och att medlingen var en tankeställare, där killen i övre tonåren som begått inbrott uttryckte sig på följande sätt:

”När man satt där och det kändes fel gjort mot (brottsoffret), för den personen hade ju inte skadat mig på något sätt”.

De flesta intervjupersonerna ansåg att deras förväntningar på medlingsmötet infriades samt att medling var en bra metod som kommunen borde arbeta mer med. Flera av dem uttryckte att metoden borde marknadsföras mer och att budskapet borde framgå tydligare, detta då dagens ungdomar troligtvis inte vet att medlingsverksamheten existerar samt vad medling innebär. En av gärningspersonerna trodde att informationen om medling var otillräcklig då hon sade:

”Jag har aldrig riktigt förstått jag vad det handlar om, medling riktigt utan jag bara hängde på jag.”

6.4.3. Att gå vidare, bearbeta händelsen och läka

När det gäller läkningsprocessen var gärningspersonerna överrens om att det hade varit mycket svårare att gå vidare om de inte hade haft möjlighet att träffa sina brottsoffer samt att det hade varit besvärligare att bearbeta händelsen om inte brottsoffren hade ställt upp på medling. På frågan hur medlingen har varit till hjälp för brottsoffret svarade en gärningsperson:

”Han fick ju se att det är ju egentligen bara en liten pojke bakom där (brottet), det är ju ingen galen ärkehuligan, utan bara en liten bölande pojke.”

Även killen i övre tonåren som begått inbrott instämde i ovanstående och menade att de som blir erbjuden att delta i medling ska tacka ja:

”Det hjälpte, alltså det här mötet var ju själva botemedlet ju!”

Även tjejen i övre tonåren som begått snatteri instämde i att hon som gärningsperson blev hjälpt av att delta i medling, detta då hon menade att mötet gav henne möjlighet att be om förlåtelse. Hon trodde även att det var skönt för offret att få en ursäkt från henne och hon sade:

Sen är det så här att det känns liksom som ett stort steg att ta, att liksom kunna be om förlåtelse. [...] För det handlade mycket om det där liksom, visa mod, att man kan liksom lämna det där”

Även offren höll med om att medlingen var till stor hjälp i läkningsprocessen. Kvinnan som representerade en förening sade:

”[...]det var skönt efteråt eftersom jag fick historien berättad och förklarad. Också kan man släppa det här att varför hände det här och varför blev det så här och alla de frågorna”.

Den intervjuperson som inte instämde i ovanstående resonemang var mannen som representerade en kommun, detta då han menade att:

”Det där (medling som hjälp i läkningsprocessen) är ju inte något aktuellt för oss utan vi jobbar så väldigt mycket med skador, för oss är ju liksom inte det här någonting. Det skulle ju vara annorlunda om man blivit utsatt som privatperson, om man blev drabbad av någonting”.

6.4.4. Brottsprevention

Intervjupersonerna var överrens om att medling fungerar brottsförebyggande och att metoden fungerar på ett tillfredsställande sätt då ungdomarna kan hållas borta från en brottslig karriär. Killen i övre tonåren som begått inbrott menade att det vid brottstillfället var mycket brottsliga händelser runt honom och hans kompisgäng. Han upplevde att medlingen hjälpte honom att helt sluta med brottsliga handlingar och börja fokusera på skolan. Han sade:

”Ja den (medlingen) hjälpte ju mig att komma ifrån de här dåliga vanorna då och komma undan från allt sånt där. Det är jag tacksam över! [...] Jag har ju lugnat ner mig från allt det där också har jag börjat tänka mer på framtiden.”

Även killen i övre tonåren som begått skadegörelse tyckte att medlingsmötet påverkade honom på ett positivt sätt. Att han inte återfallit i brott berodde enligt honom på att han var mer medveten och kunde sätta sig in i brottsoffrens situation på ett bättre sätt efter att ha träffat dem. På frågan om han upplevde att medlingen var till hjälp för honom för att inte återfalla i brott svarade han:

”[...] det är ju mest det att dels vill jag ju inte gå igenom det här en gång till och det är ju att jag är så pass förnuftig att jag inte utsätter någon annan för det.”

Kvinna som representerade en förening trodde att medlingsmötet var en pinsam och otrevlig upplevelse för gärningspersonen och att det påverkade återfall i brott på följande sätt:

”[...] nu fick de ju genom allt det här en omskakande upplevelse, så jag tror att de tänker sig för sen. [...] Jag tror ju alltså att i det här specifika fallet när det inte är några luttrade brottslingar att det är bra för de får verkligen tänka igenom [...] och berätta hela händelseförloppet [...] och lite få rannsaka sig själv. [...] Sen finns det väl personer som det är fullständigt meningslöst med [...] om det ska ske en förändring så måste du ju själv vilja göra den, det är ju ingen annan som kan göra den åt dig. [...] de här som det inte går att påverkat dom ställer nog inte upp på det.”

Hon trodde vidare att ju yngre personen var första gången denne begår ett brott, desto bättre hjälpte medlingen. Mannen som representerade en kommun tyckte att medling var en bra metod för brottsprevention och ett bra initiativ, detta då medlingsmötet skiljde sig från ett polisförhör och var mer avspänt. Han hoppades att medlingsmötet var en väckarklocka för ungdomarna och att någonting fastnade. Han trodde dock att det fanns en del ungdomar som

inte lyckades bryta sin brottsliga karriär trots deltagandet i medling och upplevde att det ibland kändes som att ungdomarna var tvingade att delta och att mötet inte gav dem någonting. Han upplevde även att vissa ungdomar var oärliga och kaxiga. Mannen som representerade ett företag förde samma resonemang då han var övertygad om att medling hjälpte till att förhindra återfall i brott och hoppades att det hjälpte till att avskräcka från att begå flera brott. Dock trodde han inte att alla kunde fångas upp men han var övertygad om att de ungdomar som valde att delta blev hjälpta.

6.5. Identitet och roller

Intervjupersonerna var överrens om att deltagarna hade respekt för varandra under medlingsmötet och att alla deltagarnas åsikter var lika viktiga. Gärningspersonerna kände sig inte utpekade och flera av dem menade att parterna var jämlika under mötet och kunde föra en bra dialog. Killen i övre tonåren som begått inbrott upplevde att alla fick ta lika mycket plats under mötet och att ingen försökte läxa upp honom. Han sade:

”Medling känns inte som ett förhör det, det känns mer som en lättnad att man får träffas och prata ut om det”.

Beträffande de stereotypa rollerna *offer* och *förövare* ansåg brottsoffren till skillnad från gärningspersonerna att medlingsmötet inte riktigt var jämlikt. De två tjejerna i undre tonåren upplevde att de stereotypa rollerna endast var tydliga i början av mötet, då det var tydligt att gärningspersonen hade begått ett brott mot dem. De menade dock att dessa roller suddades ut ju längre mötet pågick. Mannen som representerade kommunen höll inte riktigt med om att rollerna suddades ut och påpekade att skillnader i rollerna var tydliga under hela mötet. Han ansåg inte att mötet var jämlikt då han menade att gärningspersonen automatiskt hamnade i underläge då denna har skadat någon annan. Han menade vidare att han själv inte skulle tycka att det vore roligt att sitta mitt emot. Även mannen som representerade ett företag höll med om detta och sade:

”Man ska nog inte vara neutral i mötet då man vet vad man är där för. Man är ju faktiskt där för att man har gjort något mot någon annan och utfört ett brott”.

Kvinnan som representerade en förening instämde även hon i ovanstående resonemang och sade:

”Men det var ju ganska tydligt hela mötet, alltså vem som är vad och det tror jag är viktigt. Tror inte att det ska suddas ut.”

7. Analys

Människan är delaktig i en aktiv process där hon hela tiden förändras och agerar utifrån den situation hon befinner sig i (Trost 2010 s.18). Utifrån detta går det att se medlingsmötet som en förändringsprocess, där deltagarna inställning till varandra samt deras bild av sig själva förändras. Under intervjuerna blev det tydligt att mötet bidrog till att parterna fick nya insikter om brottet och om varandra, samt att de såg på händelsen annorlunda. Deltagarna var även tvungna att agera utifrån den situation de befann sig i, där interaktionen utgick ifrån vad som var accepterat under mötet samt medlingssamordnarens regler. Utifrån detta krävs det att individerna som väljer att delta i ett medlingsmöte kan anpassa sig efter varandra.

För att interaktionen ska bli så tillfredsställande som möjligt är det enligt Svensson (1992 s.103ff) avgörande att parterna strävar efter att uppnå samma mål, samt att de strävar efter att förverkligar sig själv och ha perspektivbytesförmåga. Utifrån medlingsmötet innebär detta att

parterna frivilligt deltar i mötet och delar målsättningen att lösa situationen, samt att få en förståelse för varandra. En annan tydlig målsättning, som uttrycks av parterna är att de ska kunna gå vidare och få möjlighet att bearbeta händelsen. Om deltagarna inte delar dessa mål blir interaktionen inte tillfredsställande. Medlingsmötet ska även bidra till att tillfredsställa deltagarnas individuella behov och måste ge individen ett personligt utbyte för att mötet ska uppfattas som meningsfullt. Det mest centrala och grundläggande under mötet är att deltagarna kan sätta sig in i varandras situation och se händelsen ur den andres perspektiv. Utifrån intervjuerna tycks det vara omöjligt för vissa individer att inse brottets konsekvenser innan de träffar motparten, vilket påvisar vikten av att parterna får möjlighet att förmedla sina upplevelser av händelsen. Tack vare att medlingsamordnaren håller förmöten med deltagarna är det möjligt att kartlägga vilka förväntningar och målsättningar parterna har på medlingen. Detta är tänkt för att interaktionen ska ske på "samma" villkor under medlingsmötet samt för att parterna ska gå in med samma inställning. Under medlingsmötet är parterna tvungna att tolka situationen lika och se medlingsmötet som en möjlighet till försoning och inte som en konfrontation. Genom att tolka en situation på samma sätt, menar Cooley (1987 s.8ff) att god kommunikation kan uppstå.

Cooley (1981 s.8) menar att individen utvecklar sin identitet i samspel med andra och enligt Svensson (1992 s.65ff) skapas individens självbild genom en spegling i andras uppfattningar. Han menar även att föreställningar skapas i möten med andra och hur individen tolkar en situation avgör hur denne agerar. Utifrån intervjuerna framkom att parternas identiteter och självbilder tycktes ha förändras efter medlingsmötet, dock hade de svårt att beskriva på vilket sätt de blivit påverkade. Detta innebär att medlingen tycks ha påverkat dem mer än de själva inser och kan sätta ord på. Dock tycks medlingsmötet påverka gärningspersonens identitet och självbild mest, detta då ungdomarna befinner sig i en fas där de fortfarande söker efter sin identitet, vilket medför att de lätt kan påverkas av andra.

Svensson (1992 s.79f) menar vidare att det inte enbart är individerna som formar varandra, detta då samhället formar individen genom de värden och ideal som existerar. De sociala strukturerna syftar till att upprätthålla ordning, harmoni och stabilitet. Samhället bestämmer hur människor ska interagera med andra och vad som är tillåtet.

Genom socialisering, uppfostran och påverkan utifrån lär vi oss vilka normer som gäller och hur vi ska vara mot varandra samt vad som förväntas av oss och vilka sociala roller det finns. De sociala rollerna och normerna är svåra att förändra, vilket bidrar till att om individen inte rättar sig in i ledet ses denne som avvikare (ibid. s.80ff). Utifrån intervjuerna framgår att samhället är uppbyggt på ett sätt som talar om för individen vad som är rätt och fel, samt vilka konsekvenser som följer ett felaktigt handlande. Dock har individen möjlighet att göra rätt för sig och ges en andra chans. När ungdomen utför en brottslig handling definieras individen som en normbrytande och avvikande person då ett brott ses som en förkastlig handling av samhället, vilket kan medföra att ungdomen internaliserar den bilden som andra har av honom/henne. Medlingsmötet är till för att förändra denna syn på ungdomsbrottslighet, dock kan mötet både ha en positiv och negativ inverkan på ungdomens självbild beroende på motparten och hur mötet utvecklas. Om ungdomen får möjlighet att träffa ett brottsoffer som visar förståelse och empati, samt någon som ser att ungdomen inte är en luttrad huligan utan en person som vill göra rätt för sig, kan medlingsmötet bli en positiv upplevelse för gärningspersonen. Detta då gärningspersonens uppfattning om sig själv kan påverkas av hur motparten ser på honom/henne. Om brottsoffret i stället uttrycker känslor som ilska och aggression under medlingen, kan mötet i stället bli en negativ upplevelse för gärningspersonen. Detta då brottsoffrets uppfattning om gärningspersonens kan påverka dennes känsla av att vara en avvikare som ska straffas för sitt handlande, vilket kan påverka

individens självbild. För att gärningspersonens identitet inte ska ta skada är det viktigt att skilja mellan person och handling, samt att tänka på att trots gärningspersonens oönskade beteende är han/hon inte en dålig människa. På samma sätt kan medlingsmötet vara en positiv eller negativ upplevelse för brottsoffret, beroende på gärningspersonens agerande. Om gärningspersonen visar ånger och ber om ursäkt kan brottsoffret återfå den identitet som gått förlorad i och med brottet. Om brottsoffret i stället möter en gärningsperson som inte är ångerfull, stärks i stället offerrollen.

Under livet spelar individen olika roller och dessa roller skapar förväntningar på hur individen ska agera i olika situationer. Genom färdiga fasader och mallar vet individen exakt hur den ska vara och det går lätt att sätta etiketter för att särskilja en rollinnehavare från en annan. Rollerna tenderar att institutionaliseras, vilket skapar stereotypa föreställningar om hur t.ex. ett brottsoffer eller en gärningsperson ska vara och agera (Goffman 2009 s.25ff). Under intervjuerna framkom att respondenterna tyckte att det var tydligt vem som spelade vilken roll under medlingsmötet och att de motsatta rollerna var påtagliga. Förväntningarna på de olika rollinnehavarna var tydliga. Gärningspersonerna förväntades vara farliga därför kände offren rädsla inför mötet, gärningspersonerna var de som handlat på ett felaktigt sätt och därför förväntades de känna skam och ånger inför mötet för sitt felaktiga handlande.

Gärningspersonerna förväntade sig även att få kritik då de på förhand visste att kritiken var förtjänad och brottsoffren förväntades vara arga då de ansågs ha anledning till detta. Enligt Goffman (2009 s.74, 185) är det viktigt att dessa förväntningar uppfylls då det inte är önskvärt att avvika från manus. När individen har blivit tilldelad en roll, är det viktigt att de rutiner som följer med rollen följs. Detta då det inte är accepterat att individen avviker från det som redan är förutbestämt.

Det går att se medlingsmötet som en scen där ett framträdande äger rum och där deltagarna har sina förutbestämda roller, dock skiftar de stereotypa rollerna och byter skepnad. I samhällets ögon kännetecknas offret av en svag och utsatt individ, medan gärningspersonen ses som en kriminell och farlig förbrytare. Under medlingsmötet blir det i stället ombytta roller och då skapas andra förväntningar där brottsoffret väntas stå upp för sig själv. Brottsoffret befinner sig i en högre position än gärningspersonen och går från att vara hjälplös till att återfå kontrollen och makten över situationen medan gärningspersonen går från att ha makten att förgripa sig på något eller någon, till att vara i underläge, brottsoffren blir även stärkta av sina nya positioner och kan utnyttja den genom att t.ex. hämnas eller tillrättvisa gärningspersonen. Detta visar att makt är en påtaglig aspekt under medlingsmötet.

Makt är någonting som alla individer konkurrerar om i samhället och för att kunna utöva den krävs rätt resurser. Makt är också en resurs med vars hjälp beslut som är kollektivt bindande kan fattas och sedan med hjälp av makten implementera dessa beslut. Att utöva makt innebär att kunna påverka andra och därför är argumentation en viktig och avgörande del. Om en person kan tala för sig besitter denne mer makt i interaktionen och har därför större chans att påverka (Engelstad 2006 s.15ff). En maktobalans kan uppstå när den ena parten är överlägsen och stark och den andra parten är underlägsen (ibid. s.44). Det är inte ovanligt att den underlägsne accepterar sin situation och på så sätt rättfärdigas dessa maktskillnader av samhället (ibid. s.31ff). Utifrån intervjuerna kan det tolkas som att maktskillnaderna var tydliga under medlingsmötet, där brottsoffret tilldelades den största makten mot bakgrund av att mötet ska bidra till att ge brottsoffret empowerment och stärka denne. Brottsoffret hade även möjlighet att ”trycka till” motparten och visa sitt tydliga förakt mot handlingen genom att läxa upp gärningspersonen. Brottsoffret återtog därmed makten som denne förlorat i och med brottet och den inskränkning som denna inneburit. Offret kunde ”ge igen” genom att inskränka på gärningspersonens personliga sfär. Gärningspersonen upplevdes som ganska

maktlös i situationen och uppfattade det som att denne hade förtjänat att hamna i situationen. Villkoren tycktes vara bestämda i förväg och parterna tycktes acceptera sina maktpositioner. Parterna var även väl medvetna om vad de var där för. Trots att syftet med medlingsmötet är bra går det inte att låta bli att uppfatta medlingen som ojämlig och förhoppningen är att ändamålen helgar medlet, samt att medlingsmötet "[...] kommer de underlydande till godo" (cf. Engelstad 2006 s.33).

8. Diskussion

8.1. Svar på syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur ett antal brottsoffer och gärningspersoner upplevde sitt deltagande i ett medlingsmöte, samt hur medlingen har påverkat dem. Genom intervjupersonernas egna berättelser, tankar, känslor samt upplevelser, i kombination med tidigare forskning samt våra teoretiska analysverktyg, anser vi att vi har besvarat frågeställningarna samt uppfyllt syftet med uppsatsen. Vi har även fått en bättre förståelse för medling som fenomen och är nu medvetna om att medling är en process som påverkar parterna på olika sätt och som tycks fungera brottsförebyggande under vissa omständigheter.

8.2. Metoddiskussion

Vi anser att den valda metoden hjälpte till att uppfylla studiens syfte samt att besvara frågeställningarna. Genom intervjuerna fick vi möjlighet att ta del av intervjupersonernas unika upplevelser och erfarenheter, som vi annars hade gått miste om. En enkätundersökning, som ersättning eller komplement till den valda metoden, hade kunnat inkludera fler slumpmässigt utvalda deltagare. Det är möjligt att detta skulle ha resulterat i fler generaliserbara svar och på så sätt påverkat resultatet. Vi anser dock att urvalet av intervjupersoner var tillräckligt stort samt att variationen på respondenterna gav oss tillfredsställande och nyanserade svar, vilket även beror på att intervjupersonerna var värtaliga och uttrycksfulla. Vi hade dock önskat att ytterligare ett brottsoffer skulle ha varit en privatperson, mot bakgrund av att dessa tycks uppleva medlingen som mer tillfredsställande. Även om vi upplever att urvalet var acceptabelt funderar vi över om resultatet har påverkats av det faktum att respondenterna förmedlades av en tredje part, som själv arbetar som medlingssamordnare i den undersökta kommunen. Vi ställer oss frågande till om resultatet av studien hade varit annorlunda om fler negativa upplevelser och tankar om medlingsverksamheten hade framkommit om urvalet hade varit slumpmässigt. Även om intervjuerna blev korta, mot bakgrund av att intervjuguiden innehöll väldigt specifika frågor, anser vi att den information som framkom var tillräcklig för att uppfylla studiens syfte. Det är möjligt att annorlunda information hade framkommit om intervjuguiden innehållit mer öppna frågor. Vi anser dock att utformningen på intervjuguiden bidrog till en strukturerad och lättförståelig resultatdel, där vi fick svar på de frågor som var nödvändiga för att uppfylla studiens syfte. Vi ställer oss även frågande till om respondenternas svar kan ha påverkats av att vi var två forskare som utförde studien. Vi tror dock inte att deltagarna upplevde ett maktövertag, detta då det endast var en av oss som var tydligt framträdande under intervjuerna medan den andre höll sig i bakgrunden.

8.3. Resultatdiskussion

Utifrån intervjupersonernas berättelser kunde vi urskilja vissa mönster samt en del återkommande svar. De flesta av intervjupersonerna hade en förhoppning om att medlingsmötet skulle hjälpa dem att lösa den uppstådda konflikten samt att de skulle få möjlighet att ge eller få en ursäkt. Alla parter upplevde att deras förhoppningar och

förväntningar infriades under mötet. Dock framkom det, i likhet med vad Gerkin (2009 s.226ff) beskriver, att en del av intervjupersonerna kände sig oförberedda inför mötet. De uttryckte även en osäkerhet kring vad medlingens målsättning och syfte var. Trots detta uppfattade alla medlingsmötet som positivt, tillfredsställande och respektfullt. Klimatet var bra och deltagarna kände att alla fick komma till tals, vilket stämmer överrens med den tidigare forskningen (Umbreit 1994 s.436ff). Parterna upplevde att det var tufft att träffas öga mot öga, samtidigt som det var skönt att få prata ut. Den tidigare forskningen (Brå 1999:12 s.11) tyder på att deltagandet i medling upplevs som frivilligt, vilket även intervjupersonerna upplevde. Dock tycktes vi se vissa tecken på att några av intervjupersonerna deltog i medlingsmötet för att de kände påtryckningar utifrån.

Medlaren uppfattades ha en betydande roll under mötet där hon styrde samtalet och var professionell. Hon var även opartisk och rättvis. De ovanstående iakttagelserna stämmer till stor del överrens med Hughes och Schneiders (1989 s.217ff) forskning.

I likhet med den tidigare forskningen (Brå 1999:12 s.11) såg även vi stora skillnader i parternas upplevelser av medlingsmötet, beroende på om brottsoffret var en privatperson eller ett företag. Vi upplevde att privatpersonerna tycktes vara mer emotionellt engagerade i medlingsmötet än vad representanterna från företagen tycktes vara. Även intervjupersonerna förmedlade detta, då en av gärningspersonerna som medlat med både en privatperson och ett företag uttryckte distinkta skillnader mellan de båda mötena. Under intervjuerna framkom att medlingsmötet var mest givande när brottsoffret var en privatperson, då företagen endast tycktes delta för gärningspersonens skull och för att reda ut de praktiska och finansiella detaljerna kring brottet. Dessa iakttagelser stärks även av forskningen (Brå 1999:12 s.11). Under intervjuerna framkom att gärningspersonerna valde att medla med företagen på grund av sina skuld känslor inför brottet. När brottsoffret i stället var en privatperson valde gärningspersonerna att delta på grund av skuld känslor för brottsoffret, vilket stämmer överrens med den tidigare forskningen (Brå 1999:12 s.7). Dessa slutsatser stärks av en intervjupersons uttalande, där han menade att han kände mer skuld för de brottsoffer som var uppriktigt ledsna över händelsen samt för de individer som hade blivit personligt drabbade av brottet.

Enligt den tidigare forskningen (Hughes och Schneider 1989 s.217ff) ska medling bidra till försoning och gärningspersonen ska få möjlighet att rehabiliteras. Till skillnad från vad författarna ovan säger, om att mötet ska tillgodose båda parter intressen och behov, upplevde vi att gärningspersonens behov inte alltid stod i centrum under medlingen. Trots att intervjupersonerna uttryckte att båda parter fick komma till tals under mötet tycktes störst fokus ligga på att brottsoffret skulle få möjlighet att gå vidare och bearbeta händelsen, medan gärningspersonens behov kunde uppfattas komma i skymundan. Vi uppfattade det som att medlingen inte tycktes ha tillräckligt stor rehabiliterande funktion för gärningspersonen, detta då det under intervjuerna framkom att mötet inte tycktes fokusera på de bakomliggande faktorerna till brottet och inte heller på vilken hjälp och stöd gärningspersonen var i behov av.

I likhet med Gerkin (2009 s.226ff) upplevde även vi att gärningspersonerna tycktes vara de mer passiva parterna under medlingsmötet och de tycktes sträva efter att uppfylla brottsoffrens behov framför sina egna. Gerkin (2009 s.226ff) menar även att gärningspersonen intar rollen som den undergivna och därför riskerar att bli uppläxad av brottsoffret. Även om inte gärningspersonerna själva uttryckte detta uppfattade vi det som att offret hade högre status under medlingsmötet, vilket tyder på en maktobalans. Trots att mötet ska bidra till att parterna möts på samma nivå uppfattar även vi, i likhet med Gerkin (2009 s.226ff) att mötet

kan cementera de stereotypa rollerna *offer* och *förövare*, och skapa förväntningar på parterna då de tydligt är medvetna om varför de är där.

Parternas upplevelser av medlingens effekter överensstämmer med den tidigare forskningen (Latimer, Dowden och Muise 2005 s.127ff), detta då parterna fick hjälp att gå vidare. Brottsoffren upplevde att mötet bidrog med någon form av upprättelse. Gärningspersonerna uttryckte att de hade fått insikter om brottets konsekvenser och att de förstod allvaret med handlingen. Mötet hjälpte dem även att bryta sina gamla och osunda vanor.

Båda parter tyckte att medling var en effektiv metod för brottsprevention, vilket överensstämmer med den tidigare forskningen (Brå 1999:12 s.10). Flera av intervjupersonerna ansåg inte att medling är en metod som fungerar på alla gärningspersoner och de trodde att det krävs samverkan mellan fler aktörer för att förhindra återfall i brott. Detta styrks av den tidigare forskningen (Sehlin 2009 s.34ff, Umbreit 1994 s.442ff, Brå 1999:12 s.10, Wallin 2008 s.15), där författarna menar att medlings effekter beror på flera olika bakgrundsfaktorer samt att problematiken ofta tycks vara komplex.

8.4. Förslag till vidare forskning

Flera intervjupersoner uttryckte att denna studie, med syfte att kartlägga parternas upplevelser av deltagandet i medling, var ett bra initiativ. Vi tolkar detta som att medlingsverksamheten i Hudiksvall, samt verksamheterna i övriga delar av landet inte utvärderas i tillräckligt stor utsträckning. Vi anser därför att kontinuerliga utvärderingar i form av t.ex. enkäter som delas ut efter medlingsmötet skulle vara en möjlighet till att utveckla medlingsverksamheterna, öka medlingens kvalitet samt för att ta tillvara deltagarnas intressen. I likhet med våra intervjupersoner anser vi att medling är en bra konfliktlösningsmetod och att visionen bakom medling är bra. Dock anser vi att information om medlingsverksamhetens syften och målsättningar bör marknadsföras i större utsträckning än vad som sker i dagsläget. En annan aspekt som vi reagerade på efter intervjuerna var att samverkan mellan medlingsverksamheten och övriga samhällsliga aktörer, som berör brottsoffrets samt gärningspersonens behov av stöd och hjälp efter brottet tycks saknas. Vi tror att ett tätare samarbete mellan t.ex. polis, socialtjänst, brottsofferjour och medlingsverksamheten behövs för att både brottsoffrets och gärningspersonens behov till fullo ska tillgodoses. Vidare tror vi att medlingens långsiktiga effekter på återfall i brott bör studeras och det skulle vara intressant att se om det finns några påtagliga skillnader i återfallsstatistik, sett ur ett längre tidsperspektiv, mellan de gärningspersoner som deltagit i medling och de som valt att avstå.

9. Slutord

Vi ser idén bakom medling som bra, då metoden erbjuder parterna en unik möjlighet att mötas öga mot öga för att lösa situationen och lämna den bakom sig. Parterna får även en unik möjlighet att tala om sina upplevelser, vilket inte är möjligt i en traditionell rättslig process. Slutsatsen vi kan dra efter arbetet med uppsatsen är att medling är en metod som tycks medföra en generell tillfredsställelse för de deltagande parterna. Metoden tycks även fungera brottsförebyggande för vissa individer. Dock tycks medlingens effekter påverkas av omkringliggande psykosociala faktorer samt individens egen motivation till förändring. Även om tanken bakom medling är att metoden ska gynna båda parter och inte ses som ett straff utan som en möjlighet till en andra chans för gärningspersonen, kan vi inte låta bli att undra om verkligheten ter sig så. Är det verkligen rimligt att gärningspersonen ska göra rätt för sig genom att känna skam och skuld inför offret? Vi undrar om inte detta ändå blir en form av straff och en modern form av dåtidens ”skamvrå”, där individen ska ångra vad denne har gjort samt fundera över sitt handlande och möta omgivningens negativa blickar och nedlåtande kommentarer. Kan ett möte på ojämlika villkor verkligen vara en sann väg till insikt och försoning?

10. Referenslista

Böcker

- Cooley, Charles H (1981) *Samhället och individen* Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Denscombe, Martyn (2004) *Forskningens grundregler – samhällsforskarens handbok i tio punkter* Studentlitteratur, Lund
- Engelstad, Fredrik (2006) *Vad är makt* Natur och Kultur, Stockholm
- Goffman, Erving (2009) *Jaget och maskerna – en studie i vardagslivets dramatik* Norstedts
- Kvale, Steinar & Brinkman, Svend (2011) *Den kvalitativa forskningsintervjun* Studentlitteratur AB, Lund
- Larsson, Sam, Lilja, John & Mannheimer, Katarina (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete* Studentlitteratur AB, Lund
- Lindblom, Per Henrik (2010) *Svensk lag* Iustus Förlag AB, Uppsala
- Nehlin, Christina, Peter, Lindström & Svanberg, Karin (1998) *Medling vid brott – Om mötet mellan unga gärningsmän och brottsoffer* Kommentus Förlag, Stockholm
- Norman, Jan & Öhman, Lina (2011) *Medling och andra former av konflikthantering* Iustus Förlag AB, Uppsala
- Olsson, Henny & Sörensen, Stefan (2011) *Forskningsprocessen – Kvalitativa och kvantitativa perspektiv* Liber AB, Stockholm
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* Studentlitteratur, Lund
- Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik* Studentlitteratur, Lund
- Svensson, Tommy (1992) *Människa, interaktion och social omgivning* Ekbacken förlag AB, Mullsjö
- Zehr, Howard (2002) *The little book of restorative justice* Good Books, Intercourse USA

Artiklar och rapporter

- Justitiedepartementet SOU 2000:105 *Medling vid ungdomsbrott*
Tillgänglig 2012-11-06
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/13/7cb9941e.pdf>
- Sehlin, Stefan (2009) *Förebygger medling återfall i brott bland unga gärningsmän? – En återfallsstudie av medlingsverksamheterna i Hudiksvall & Örnsköldsvik* Sociologiska institutet, Umeå
Tillgänglig 2012-11-26
<http://www.divaportal.org/smash/record.jsf?searchId=1&pid=diva2:213083>
- Brå-rapport 1999:12 *Medling vid brott – gärningsmännen berättar* Stockholm
Tillgänglig 2012-11-17

Brå-rapport 2000:8 *Medling vid brott – slutrapport från en försöksverksamhet* Stockholm
Tillgänglig 2012-11-13
<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2000-01-03-medling-vid-brott-slutrapport-fran-en-forsoksverksamhet.html>

Brå-rapport 2000:2 *Medling vid brott – brottsoffren berättar* Stockholm
Tillgänglig 2012-11-26
<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2000-08-02-medling-vid-brott---brottsoffren-berattar.html>

Brå-rapport 2005:14 *Medling vid brott i Sverige under 2000-talet* Stockholm
Tillgänglig 2012-11-13
<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2005-10-28-medling-vid-brott-i-sverige-under-2000-talet.html>

Gerkin M, Patrick (2009) *Participation in victim-offender mediation – Lessons learned from observation* Sage Publications
Tillgänglig 2012-11-03
<http://cjr.sagepub.com/content/34/2/226>

Hughes P, Stella & Schneider L, Anne (1989) *Victim-offender mediation: a survey of program characteristics and perceptions of effectiveness* Sage Publications
Tillgänglig 2012-11-03
<http://cad.sagepub.com/content/35/2/217>

Latimer, Jeff, Dowden, Craig & Muise, Danielle (2005) *The effectiveness of restorative justice practices – A meta-analysis* Sage Publications
Tillgänglig 2012-11-17
<http://tpj.sagepub.com/content/85/2/127>

Nugent R, William, Williams, Mona & Umbreit S, Mark (2004) *Participation in victim – Offender mediation and the prevalence of subsequent delinquent behavior* Sage Publications
Tillgänglig 2012-11-17
<http://rsw.sagepub.com/content/14/6/408>

Socialstyrelsen *Barn och unga som begår brott, handbok för socialtjänsten* 2009.
Tillgänglig 2012-12-19 kl.15.22
http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8298/2009-101-3_20091013.pdf

Umbreit S, Mark (1994) *Crime victims confront their offenders: the impact of a Minneapolis mediation program* Sage Publication
Tillgänglig 2012-11-03
<http://rsw.sagepub.com/content/4/4/436>

Wallin, Lottie (2008) *Medling i går, i dag och i morgon – en kort skrift om medling vid brott* Brottsförebyggande rådet, Information och förlag, Stockholm
Tillgänglig 2012-11-26
<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/2008-04-18-medling-i-gar-i-dag-och-i-morgon.html>

Elektroniska källor

Gärningsman, brottsoffer, medling, medlare. I *Nationalencyklopedin*.

Tillgänglig 2012-12-19 kl.14.22

<http://www.ne.se.webproxy.student.hig.se:2048/?login=yes>

Bilaga 1

Intervjuguide

Inledning

- Kan du berätta vilket brott medlingen behandlade, samt din ålder?

Tema 1- Förväntningar

- Vilka tankar och känslor bar du med dig efter att brottet hade inträffat?
- Vilka förväntningar hade du på medlingsmötet innan du gick dit?
- Vilka förväntningar hade du på motparten innan mötet och vilka förväntningar tror du att motparten hade på dig?
- Visste du vad medling innebar innan du blev erbjuden att delta och varför valde du att delta?

Tema 2- Medlingsmötet

- Kan du så utförligt som möjligt beskriva medlingsmötet och vad du tyckte om det, vad var bra respektive dåligt?
- Kan du beskriva vad samtalet fokuserade på samt hur det kändes?
- Vilka tankar och känslor uppstod när du fick träffa offret/ gärningspersonen ansikte mot ansikte?
- Hur uppfattade du medlaren och medlarens roll?

Tema 3- Konsekvenser

- Vilka tankar och känslor väcktes hos dig efter medlingen?
- Hur påverkade medlingsmötet dig som person?
- Upplever du att medlingen var till hjälp för just dig och i så fall på vilket sätt?
- Till offret - Upplever du att medlingen har varit till hjälp i din läkningsprocess och i så fall på vilket sätt?
- Till gärningspersonen - Upplever du att medlingen har varit till hjälp för dig när det gäller brottsprevention/ återfall i brott och i så fall på vilket sätt?
- Infriades dina förväntningar som du hade innan mötet?
- Vad tycker du om medling som metod?
- Hade du velat ändra på något under medlingsmötet om du fick chansen?

Identitet

- Ser du någon skillnad på din självbild efter mötet. Ser du på dig själv med andra ögon?
- Ser du på motparten på ett annorlunda sätt efter mötet?
- Anser du att de stereotypa rollerna - offer och förövare framträdde tydligt under mötet eller hjälpte medlingen till att suddas ut eller balansera dessa?

Övrigt

- Något annat du vill dela med dig av eller fråga oss om?

Bilaga 2.

Informationsbrev

Hej!

Våra namn är Sarah Jansson och Magdalena Kuberska och vi är två socionomstudenter som just nu skriver vår C-uppsats som handlar om *medling vid ungdomsbrott*. Syftet med C-uppsatsen är att undersöka hur ett antal utvalda gärningspersoner och brottsoffer upplever deltagandet i ett medlingsmöte, samt hur parterna anser att medlingsmötet har påverkat dem.

Vi vill uppnå detta syfte genom att utföra ett antal intervjuer med personer som själva har deltagit vid ett medlingsmöte vid verksamheten ”Handslaget” i Hudiksvall. Du har blivit kontaktad av oss och tillfrågad om att delta vid en intervju då vi är intresserade av att få ta del av *dina* unika upplevelser, åsikter och tankar.

Vi vill göra dig medveten om att ditt deltagande är helt frivilligt och att du när som helst kan välja att avbryta ditt deltagande. Vi vill även poängtera att intervjun endast kommer behandla frågor som har med själva medlingsmötet och konsekvenserna av detta att göra. Vi kommer därför *inte* gå in på detaljer om t.ex. själva brottet som begåtts, din uppväxt eller bakgrund.

Intervjun tar ca. 45-60 minuter och kommer att ske på CUL i Hudiksvall. En ljudupptagning och anteckningar kommer att göras under intervjun, dock garanterar vi dig att det insamlade materialet förstörs när uppsatsen är färdig. Du garanteras även konfidentialitet, vilket innebär att dina personuppgifter och din identitet *inte* avslöjas. Vi kommer dock att fråga om din ålder samt vilket brott medlingen behandlat och resultatet kommer därför t.ex. se ut så här:

kvinna 20 år, medling med anledning av snatteri.

Ditt bidrag till denna studie är väldigt uppskattat och värdefullt och vi vill i förväg tacka dig för att du tar dig tid att träffa oss och dela med dig av dina erfarenheter. **TACK!**

Om du är under 18 år behöver vi din målsmans underskrift och ett godkännande på att du får delta i intervjun. Vid eventuella frågor och funderingar, hör gärna av dig till:

Magdalena Kuberska
Tel: 070-6907326
E-post: vsn09mka@student.hig.se

Sarah Jansson
Tel: 073-0212966
E-post: vsn09sxn@student.hig.se

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att medverka:

Namn

Ort och datum